24-мӗш çул тухать. Хакӗ 15 пус.

Книжн пал.

Пӗтӗм тӗнчери пролетарисем, пӗрлешӗр!

1941
ОКТЯБРЬ
26
ВЫРСАРНИКУН
253 (5968) №

Чӑваш Коммуни

ВКП(б) ОБКОМӖПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧӖН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧӖН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧӖН
ХАÇАЧӖ.

Малта пыракан çамрӑксене—комсомол ретне

Пирӗн çӗршыв çине вӑрӑ-хурахла килсе тапӑннӑ тӑшмана хирӗç, хамӑр халӑхӑн тыслӑхӗпе никама пӑхӑнманлӑхӗшӗн Хӗрлӗ Çар воинӗсем геройла кӗрешеççӗ. Тылри çамрӑк патриотсем Гитлерӑн бандисене хӑвӑртрах çапса аркатма Хӗрлӗ Çара мӗнпур вӑйпа пулӑшма тӑрӑшаççӗ. Вӗсем çар валли самолетсем, снарядсем, минӑсем, гранатӑсем туса хатӗрлеççӗ. Боецсене валли çимелли, тӑхӑнмалли япаласем çителӗклӗ ярса парас тӗлӗшпе хӗрсе ӗçлеççӗ.

Фронтри çапӑçусем хаярланнӑçемӗн хаярланса пыраççӗ. Тӑван çӗршыв хӑрушлӑх умӗнче тӑрать. Çав йывӑр обстановкӑра пирӗн паттӑр çамрӑксем Ленинла-Сталинла комсомол йӗри-тавра татах та таччӑнрах пӗтӗçсе тӑма тӑрӑшаççӗ. Вӗсем хӑйсен мӗнпур вӑйхӑватне, мӗнпур шухӑш-кӑмӑлӗсемпе ӗмӗчӗсене çӗнтерӳ тӑвас ӗçе пама мобилизацилеççӗ.

Вӑрçӑн хаяр кунӗсенче республикӑри малта пыракан çӗршер çамрӑксем ленинла комсомол ретне кӗчӗç. Хӗрлӗ Çара каймалли çамрӑксем, вӗсен вырӑнне тӑрса ӗçлемелли хӗрсем, рабочисем, колхозниксем, вӗренекенсем комсомол ретне илме ыйтса заявленисем параççӗ. О. Михайлова юлташ 8-мӗш çул ӗнтӗ Сӗнтӗр районӗнчи «Коминтерн» колхозра доярка пулса ӗçлет. Кашни ӗнерен нумайрах сӗт суса илме тӑрӑшать. Нумай пулмасть вӑл пуçламӑш организацине комсомол ретне илме ыйтса заявлени панӑ. Хӑйӗн заявленийӗнче: «Мана Ленинла-Сталинла комсомол ретне илме ыйтатӑп. Эпӗ малашне тата лайӑхрах ӗçлеме, дисциплинӑллӑ пулма, ленинла комсомолӑн ятне тыслӑн илсе çӳреме сӑмах паратӑп», тесе çырать доярка.

«Коминтерн» колхоз çумӗнчи комсомол организацийӗ Михайлова юлташпа пӗрле тата 5 çамрӑка комсомол ретне илнӗ. Юлашки кунсенче «Большевик» колхозра 4 çамрӑк, Мӑн Сӗнтӗрти вӑтам шкулта 7 вӗренекен комсомола кӗнӗ.

Етӗрне районӗнчи Алексеевкӑри «Хӗрлӗ çӑлтӑр» колхоз çумӗнчи комсомол организацийӗ юлашки вӑхӑтра çамрӑксемпе ӗçлессине нумай лайӑхлатрӗ. Организаци секретарӗ Ф. Краснов юлташ çамрӑксемпе ятарласа калаçусем туса ирттерет, вӗсене ӗçе явӑçтарать. Халӗ ялта комсомолецсен йышӗ палӑрмаллах ӳсет. Колхозри малта пыракан 7 çамрӑк ленинла комсомол ретне кӗме ыйтса заявлени панӑ. Вӗсем хӑйсен заявленийӗсенче комсомол ретне кӗрсе социализмлӑ тӑван çӗршывшӑн пӗтӗм вӑйӗсене хурса ӗçлеме пулса сӑмах параççӗ.

«Эпӗ, ленинла комсомол ретне кӗрсе, малта пыракан пӗтӗм совет çамрӑкӗсемпе пӗрле, социализмлӑ тӑван çӗршывшӑн мӗнпур вӑя хурса ӗçлеме пулатӑп», тесе çырать хӑйӗн заявленийӗнче колхозра стахановла ӗçленӗ В. Федоров юлташ. Нумаях пулмасть вӑл Хӗрлӗ Çар ретне кайрӗ.

— Комсомолец юлташсем! Ӗçлӗр, тӑрӑшса ӗçлесе Хӗрлӗ Çара çӗнтерӳсем тума пулӑшӑр. Эпӗ фронтра, Хӗрлӗ Çарӑн паттӑр та хӑюллӑ боецӗсемпе пӗрле, тӑшмана хирӗç пӗр тумлам юн юлмиччен çапӑçатӑп. Эпӗ телейлӗ, Хӗрлӗ Çар ретне комсомол билечӗпе каятӑп, терӗ Федоров хӑйне ӑсатнӑ чух комсомолецсем умӗнче.

Л. Ятрушова, Е. Яковлева, С. Алексеев юлташсене организаци нумай пулмасть комсомол ретне илнӗ. Халӗ вӗсем колхоз производствинче пахатӗслӗхсем кӑтартса ӗçлеççӗ.

Канашри вагонсем юсакан заводри слесарь-клепальщик Шалтыков, слесарь-вагонник Петров, слесарь-чистильщик Котырев юлташсем вӑрçӑ кунӗсенче комсомол ретне кӗме тивӗçлӗ пулчӗç. Вӗсем хӑйсене ӗçре кӑтартрӗç, сменӑра икшер норма тултарса ӗçлеççӗ. Заводри пысӑк тухӑçлӑхпа ӗçлекен çамрӑк слесарьсем Анорин, Лукоянов, сверловщик Елохин юлташсем те ленинла комсомол ретне илме ыйтса заявлени панӑ. Вӗсенчен кашниех ӗç нормине виçӗ-тӑватӑ хут ирттерсе тултараççӗ. Анорин, Лукоянов, Елохин юлташсем производствӑра тухӑçлӑ ӗçленипе пӗрлех çар ӗçне те тӑрӑшса вӗренеççӗ.

Кашни çамрӑк хӑйне ӗçре кӑтартса парса комсомол ретне кӗме тӑрӑшать. Анчах комсомолӑн хӑшпӗр организацийӗсем çамрӑксемпе çителӗклӗ ӗçлемеççӗ. Вӗсемпе калаçусем туса ирттермеççӗ, ӗçе явӑçтарса, ӗçре примерлӑ та хастарлӑ пулма вӗрентмеççӗ, ВЛКСМ программипе тата уставӗпе паллаштармаççӗ. Ун пек çӗрте комсомол йышӗ ӳсеймест. Ку ӗнтӗ комсомол организацийӗ çамрӑксен массинчен уйӑрӑлса кайнине, политикӑллӑ ӗçе çителӗксӗр туса пынине пӗлтерет.

Хӑшпӗр чухне пуçламӑш организацисем, ВЛКСМ райкомӗсем çамрӑксене комсомола пӗр тишкермесӗр, комсомол пурнӑçӗпе тӗплӗн паллаштармасӑр, васкаса илеççӗ. Çавӑнпа вара тепӗр чухне лайӑх мар примерсем те тӗл пулаççӗ. ВЛКСМ Йӗпреç райкомӗн бюровӗ пӗр ларура К. комсомолкӑна член укçи тӳлемешӗн, комсомол пурнӑçне хутшӑнманшӑн комсомолран кӑларнӑ. Çакӑ ӗнтӗ комсомола илес ӗç çине çӑмӑллӑн пӑхнине кӑтартса парать.

Çакӑн пек примерсем комсомол авторитетне ӳстерме, союз членӗсем хушшинчи дисциплинӑна çирӗплетме чӑрмантарса тӑраççӗ. Юрӑхсӑр çынна комсомол ретне илекен организацине çамрӑксем юратми, хисеплеми пулаççӗ.

Тепӗр чухне комсомол организацийӗсем çамрӑка комсомол ретне илнипе лӑпланаççӗ, ӑна воспитани парас тӗлӗшпе çителӗксӗр ӗçлеççӗ. Çакӑн пирки комсомол ретӗнчен тухса ӳкекенсем те сахал мар.

Комсомол организацийӗсен çамрӑксем хушшинче ытларах ӗçлемелле. Çамрӑксене союзра тӑман чухнех комсомол пурнӑçӗпе паллаштармалла, уйрӑм ӗçсем парса юлташсене тӗрӗслемелле. Тӳрӗ, ӗçчен, малта пыракан, примерлӑ çамрӑксене комсомол ретне илсе, унӑн йышне ӳстерсе пымалла.

Партин Шупашкар хулинчи активӗн пухӑвӗ

Ӗнер, октябрӗн 25-мӗшӗнче, партин Шупашкар хулинчи активӗн пухӑвӗ пулса иртрӗ. Пухура ВКП(б) Чӑваш Обкомӗн VIII пленумӗн итогӗсем çинчен парти Обкомӗн тата хула комитечӗн секретарӗ И. М. Чарыков юлташ доклад туса пачӗ.

Доклад тӑрӑх 11 çын тухса каларӗç. **Неверов** юлташ Шупашкар пристанӗнчи пуçламӑш парторганизаци ӗçӗнчи опыт çинчен каласа кӑтартрӗ.—Пирӗн парторганизаци,—терӗ вӑл,—партиллӗ-политикӑллӑ ӗçе хуçалӑхлӑ ӗçпе тачӑ çыхӑнтарса туса пырать. Массӑсем хушшинче политикӑллӑ ӗçе туса пынине пула пристань коллективӗ хӑйӗн ӗçне вӑрçӑ вӑхӑтне тивӗçлӗ пек урӑхлатса çӗнетнӗ. Июнь уйӑхӗнчен пуçласа пристань кашни уйӑхрах производствӑллӑ плана ирттерсе тултарса пырать. Çавӑнпа пӗрлех, Неверов юлташ ӗçри çитменлӗхсем çинче чарӑнса тӑрать. Пристань ӗçӗнчи çитменлӗх—тӗрлӗ япаласем турттаракан кимӗсем усӑсӑр тӑнинче. Вӑрманпромхоз тата жилуправлени вутӑ турттарма баржӑсем илнӗ. Анчах вӗсем çине вутӑ тиессине тата пушатассине вӑрахӑн туса пынипе çав баржӑсем нумай вӑхӑт хушши усӑсӑр тӑраççӗ. Чӑвашсоюзӑн Шупашкарти базин айӑпӗпе пӗр пысӑк баржа темиçе сехет хушши простой тунӑ. Неверов юлташ çак çитменлӗх çине кӑтартса, хуçалӑхлӑ организацисен руководителӗсен тавар турттарма панӑ баржӑсемпе вӑхӑтра тата туллин усӑ курмаллине асӑрхаттарать.

ЧАССР Сутӑç Халӑх Комиссарӗ **Евлампьев** юлташ шкулсем, политпросветучрежденисем вӑрçӑ вӑхӑчӗ хушнӑ пек ӗçлеме пуçлани, Сутӑç Халӑх Комиссариачӗн аппаратӗнче партиллӗ-политикӑллӑ ӗçе лайӑхлатма кирли çинчен калать.

Шупашкар хула совечӗн исполком председателӗ **Золотников** юлташ хулари суйлав участокӗсенчи килхуçи хӗрарӑмӗсем хушшинчи агитациллӗ ӗç юлашки вӑхӑтра вӑйсӑрланни, пуçламӑш парторганизацисен çак ӗçе кулленех туса пыма кирли çинче чарӑнса тӑрать. Вӑл тата кашни предприятин тата учрежденин сывӑшран тапӑннинчен сыхланма щельсем, убежищӗсем халех туса çитерме кирлине кӑтартса парать.

Партин хула комитечӗн секретарӗ **Федоров** юлташ пристаньри пуçламӑш парторганизацин ӗçри паха опычӗ çинчен каласа кӑтартрӗ. Çӑкӑр пӗçерекен комбинатри пӗрремӗш бригадӑра агитациллӗ ӗçе лайӑх туса пынӑ, çавна пула бригада плана 200—250 процент тултарса пырать. Федоров юлташ пурне те çар ӗçне вӗрентес ӗçе уйрӑм организацисен руководителӗсем тивӗçлӗ хак паманнине, юлашки вӑхӑтра типографири, автогаражри, Финанс Халӑх Комиссариачӗпе Çӗрӗç Халӑх Комиссариатӗнчи пуçламӑш парторганизацисем агитациллӗ-массӑллӑ ӗçе вӑйсӑрлатнине палӑртать. Водосветри пуçламӑш парторганизаци (секретарӗ Биктимиров юлташ) юлашки вӑхӑтра партиллӗ-политикӑллӑ ӗçе уйрӑмах çителӗксӗр туса пырать.

Пренире тата **Потапов, Никитин** (НКВД), **Могутин, Дьяконов** (çӑкӑр комбиначӗ), **Помчалов** (чугунçул станцийӗ), **Васильков** (Вырӑнти Промышленность Халӑх Комиссарӗ), **Калиновская** (Союзсен çуртӗнчен) тухса каларӗç. Вӗсем революциллӗ сыхлӑха ӳстерме, массӑсем хушшинче политикӑллӑ ӗçе вӑйлатма чӗнчӗç.

Парти активӗн пухӑвӗ сӳтсе явнӑ ыйту тӑрӑх тивӗçлӗ решени йышӑнчӗ.

Совет Информаци Бюровӗнчен

Октябрӗн 24-мӗшӗнчи каçхи пӗлтерӳ

Октябрӗн 24-мӗшӗнче пирӗн войскӑсем Тагарог тата Макеевка (Донбасс) енӗсенче çапӑçусем туса пынӑ. Нимӗçсен фашистла войскисем Можайск тата Мало-Ярославец енӗсенче пирӗн позицисем çине хаяррӑн атакӑланине Хӗрлӗ Çар чаçӗсем, противника пысӑк сухатусем кӳрсе, сирсе пӑрахнӑ.

Октябрӗн 23-мӗшӗнче нимӗçсенне 10 самолет персе антарнӑ. Пирӗн 6 самолет пӗтнӗ.

Октябрӗн 24-мӗшӗнче Мускав патӗнче противникӑн 17 самолетне персе ӳкернӗ.

* * *

Пирӗн пӗр часть пӗр кун хушшинчи пынӑ çапӑçусенче противникӑн мотомеханизированнӑй пехотине пӗр полк ытла, нимӗçсен 38 танкне, 34 противотанковӑй орудине, 28 минометне, боеприпассемпе çар хатӗрӗсем тиенӗ 180 автомашинине пӗтерсе тӑкнӑ.

* * *

Хӗвеланӑç фронтӗнче çапӑçакан пирӗн авиачасть октябрӗн 23-мӗшӗнче нимӗçсен 45 танкне тата пехота ларса пыракан 150 автомашинӑна ытла пӗтерсе тӑкнӑ.

* * *

Хӗвеланӑç фронтӗнчи участоксенчен пӗринче çапӑçакан пирӗн чаçсем противника хирӗç вӑйлӑ çапӑçусем туса пыраççӗ. Боецсемпе командирсем тӑван çӗрӗн кашни пусӑмне вӑйлӑн хӳтлесе тӑраççӗ. Б. ялӗшӗн пынӑ çапӑçура танк командирӗ лейтенант Шекатуров противникӑн 5 орудине пӗтерсе тӑкнӑ. Старший политрук Печерин ертсе пыракан танкӑн экипажӗ нимӗçсен 7 орудине çӗмӗрнӗ тата нимӗçсен пехотин салтакӗсене 60 çынна ытла вӗлернӗ. Е. ялӗ патӗнчи çапӑçура фашистсен пӗр батальона яхӑн пехотине, противотанковӑй орудисен 4 батарейине, 50 мотоциклне тата ытти çар хатӗрӗсене нумай пӗтерсе тӑкнӑ.

* * *

Ленинград облаçӗн нимӗçсем тытса илнӗ районӗсенче Е. юлташ ертсе пыракан партизансен отрячӗ икӗ уйӑха яхӑн çапӑçать. Çак кунсенче отрядри боецсем нимӗçсен 200 салтакӗпе офицерӗсенчен тӑракан отряда тӗл пулнӑ. Хӗрӳллӗ çапӑçу пуçланса кайнӑ. Тӑшмана аркатса тӑкнӑ. Çапӑçу хирӗнче нимӗçсен салтакӗсем 100 çын ытла вилсе юлнӑ.

Юлашки икӗ эрне хушшинче Е. юлташӑн отрячӗ противникӑн виçӗ тонна тиемелли 28 автомашинине тата тонна çурӑ тиемелли темиçе автомашинине çунтарса янӑ, 4 оруди, нумай зенитнӑй пулеметсем тата горючисемпе сӗрмелли материалсем тултарнӑ 15 цистерна пӗтерсе тӑкнӑ. Отрядри боецсем çулсемпе кӗперсем çине минӑсем хурса тухма лайӑх вӗренсе çитнӗ. Отрядри саперсен группи фашистсен войскисене куçса çӳреме чӑрмантарать тата тӑшманӑн материальнӑй чаçӗсене пысӑк сиен кӳрет. Октябрь уйӑхӗнче çулсемпе кӗперсем çинче нимӗçсен 8 автомашинине, йывӑр оруди кӑкарса пур çӗрте те çӳрекен машинӑна, офицерсем ларса пыракан икӗ штабной машинӑна взрыв туса сирпӗтсе янӑ.

* * *

Румыни çарӗнче вӑрçа хирӗçле тата фашистсене хирӗçле шухӑш-кӑмӑлсем ӳссех пыраççӗ. Салтаксен массисем Совет Союзне хирӗç вӑрçасшӑн мар. Салтаксем нумайӗшӗ совет листовкисене пысӑк интереспа вулаççӗ, вӗсене лайӑх сыхласа усраççӗ, кӑшт май пулсанах Хӗрлӗ Çар енне куçаççӗ. Румынсен командованийӗ чылай приказсем кӑларнӑ, çав приказсенче салтаксене çирӗппӗн тыткалама тата вӗсене тӑтӑшах сӑнаса тӑма хушнӑ.

Румынири 89-мӗш пехотнӑй полкӑн командирӗ полковник Преториан разведка тӑвакан ротӑна янӑ пӗр секретлӑ сыруран çак сыпӑка илсе кӑтартатпӑр: «Сирӗн пата 15-мӗш пехотнӑй дивизие 1941 çулта панӑ 21546/Б номерлӗ приказӑн ӳкерчӗкне ярса паратпӑр, çав приказпа офицерсене паллаштарӑр тата çакӑн пек мерӑсем йышӑнӑр: чаçсен личнӑй составӗсем мӗн тунине тӑтӑшах сӑнаса тата тӗрӗслесе тӑрӑр. Взводсен командирӗсен салтаксене пурне те хӑйсен ухтармалла». Подполковник Димитриу тата капитан Бобезату та хӑйсен салтакӗсене шанмаççӗ. Приказсенчен пӗринче вӗсем çапла çыраççӗ: «Румынири хӑшпӗр салтаксем противник енне куçса каçни çинчен çар корпусӗн командованийӗ сведенисем илнӗ. Уйсӑр пуçне, салтаксем нумайӗшӗ хӑйсен кӑсъисенче совет листовкисене чиксе çӳрени çинчен калакан сведенисем пур. Çаксем ӗнтӗ пирӗн салтаксем хушшинче совет пропагандине ӗненекен çынсем пурри çинчен калаççӗ. Совет листовкисене туртса илес тесе, пур чаçсенче те халех ухтарусем тӑвӑр».

Октябрӗн 25-мӗшӗнчи ирхи пӗлтерӳ

Октябрӗн 25-мӗш ыран тенӗ чух çӗрле пирӗн войскӑсем Таганрог, Макеевка (Донбасс), Можайск тата Мало-Ярославец енӗсенче çапӑçусем туса пынӑ.

* * *

Пирӗн пӗр авиачаçри летчиксем юлашки виçӗ кун хушшинче нимӗçсен салтакӗсене 1500 çынна çити, 25 танк, боеприпассем турттарса пыракан 100 ытла автомашинӑна тата горючи усракан виçӗ склада пӗтерсе тӑкнӑ. Пирӗн летчиксене фашистсен мотоколоннисем çине бомбӑсем пӑрахма чӑрмантарма хӑтланнӑ тӑшманӑн самолечӗсене хирӗç пулнӑ сывлӑшри çапӑçусенче 4 «Мессершмитта» персе антарнӑ.

* * *

Орел хулин районӗнче çапӑçнӑ Н-ски соединенин бомбардировочнӑй тата штурмовой авиацин группи юлашки эрнере нимӗçсен 48 танкне, боеприпассемпе тӗрлӗрен çар грузӗсем тиенӗ 225 автомашинине, 18 бронемашинине, 12 орудине, горючи тултарнӑ нумай цистернисене тата противникӑн пехотине икӗ батальон ытла пӗтерсе тӑкнӑ.

* * *

Ленинград облаçӗн нимӗçсем оккупациленӗ районӗсенче çапӑçакан партизансен отрячӗсем Германи çарӗн тылне дезорганизацилеççӗ. Н. юлташ ертсе пыракан партизансен отрячӗ нимӗçсем тытса илнӗ пысӑк хуларан 20 километртра телефон пралукӗсене 4 километр тӑршшӗ ытла татса тухнӑ тата нимӗçсен бронепоездне крушени тунӑ. Противникӑн утлӑ пысӑк обозӗ çине отряд ӑнӑçлӑн пырса тапӑннӑ. Нимӗçсем шоссе çулӗ тӑрӑх фронт валли боеприпассем нумай турттарса пыни çинчен разведка отрядӑн командирне пӗлтернӗ. Партизансем засада тунӑ та, çунакан япала тултарнӑ бутылкӑсем тата гранатӑсем ывӑтса, противникӑн обозне сыхласа пыракан икӗ бронемашинине çунтарса янӑ. Партизансен отрячӗпе нимӗçсен салтакӗсем хушшинчи çапӑçу икӗ сехет пынӑ. Фашистсен салтакӗсене 40 çын ытла вӗлерсе пӗтернӗ тата çар снаряженине нумай туртса илнӗ хыççӑн партизансем вӑрмана пытаннӑ.

С. юлташ командир пулса ертсе пыракан партизансен отрячӗ октябрь уйӑхӗн 10 кунӗ хушшинче противникӑн обозӗсем çине 4 хутчен пырса тапӑнса, нимӗçсен боеприпассем тиенӗ 51 лавне, Германи çарӗ валли хӗллехи обмундировани тиенӗ 13 автомобильне тата нимӗçсен салтакӗсемпе офицерӗсене 90 çын ытла пӗтерсе тӑкнӑ тата тӑшманӑн пӗр танкӗпе икӗ бронемашинине тытса илсе çунтарса янӑ.

* * *

Карели фронтӗнчи участоксенчен пӗринче тыткӑна илнӗ 12-мӗш пехотнӑй полкри салтак Луконен Вимо хӑйне допрос тунӑ чухне çапла каласа панӑ: «Манӑн вӑрçас килмест, тыткӑна лекнӗшӗн эпӗ савӑнатӑп кӑна. Финн çарӗнче хӑйсен çарне çак вӑрçӑра поражени тӳстересшӗн тӑракан шухӑш-кӑмӑлсем вӑйлӑ сарӑлнӑ. Салтаксен питӗ нумай пайӗ вӑрçасшӑн мар. Финн салтакӗсене япӑх тӑрантараççӗ. Ӑшӑ çипуç çук. Пирӗн полкӑн питӗ пысӑк сухатусем пулчӗç: 1800 çын вилчӗ тата аманчӗ, 200 çын ним хыпарсӑр çухалчӗ. Çара 45 çултан иртнӗ çынсене те илнӗ. Çак вӑрçӑшӑн нимӗçсем айӑплине салтаксем ӑнланаççӗ».

* * *

Çӗршывӑн Хӗвелтухӑçӗнчи бассейнӗсенче ӗçлекен шахтерсем хӑйсен геройла ӗçӗпе, кӑмрӑк тупассине кунран-кунах ӳстерсе пынипе хамӑрӑн юратнӑ тӑван çӗршывӑн оборона хӑватне çирӗплетеççӗ. Кузбасри «Ленинуголь» тресчӗн «Полысаевская» шахти хӑйне панӑ çулталӑклӑх плана тултарнӑ та ӗнтӗ. Бассейнри вуншар тата çӗршер стахановецсем ӗç тухӑçлӑхне ӳстерес тӗлӗшпе рекордлӑ çитӗнӳсем тунӑ.

«Зиминка» шахтӑри Помыткин юлташӑн бригади сентябрь уйӑхӗнче 8.210 тонна кӑмрӑк кӑларнӑ. Кузнецк бассейнӗнче малта пыракан стахановецсен—Тихонов, Гарифьянов тата Куртуков юлташсен ячӗсене пурте пӗлсе тӑраççӗ. Çулталӑк нормисене вӗсем пурте 135—155 процент тултарнӑ.

Киргизири кӑмрӑк тупас тӗлӗшпе ӗçлекенсем хушшинче «Кзыл-Кия» рудникӗнчи «Джал» шахти пӗрремӗш вырӑн йышӑнса тӑрать. Шахта коллективӗ хӑйне çулталӑклӑх панӑ заданине срокчен тултарнӑ тата планран ирттерсе нумай пин тонна кӑмрӑк панӑ. Рудникри рабочисем пурте хӑйсен нормисене тултарса пыраççӗ. «Кок-Янгек» рудникӗнчи малта пыракан «Капитальная» штольня хӑйне 10 уйӑхлӑх панӑ программӑна тултарнӑ та ӗнтӗ.

«Сахалинугольри» шахтерсем пӗтӗм вӑя хурса тӑрӑшаççӗ. Забойщиксем Логиновпа Скобликов юлташсем, çӗнӗ методсемпе усӑ курса, хӑйсен бригадисенче кӑмрӑк тупассине икӗ хут ӳстернӗ тата çулталӑк нормисене тултарнӑ.

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ. Нимӗç захватчикӗсене хирӗç пыракан хӗрӳ фронтӗнче Командованин боевой заданийӗсене кӑтартуллӑн пурнӑçа кӗртнӗшӗн тата çак ӗçре хӑюлӑхпа хастарлӑх кӑтартнӑшӑн СССР Верховный Совечӗн Президиумӗ 4-мӗш штурмовой авиаполка Ленин орденӗпе наградӑланӑ. Çак полкӑн командирне Семен Григорьевич Гетьман майора Совет Союз Геройӗн званине панӑ. **Укерчӗк çинче:** летчик Шахов юлташ (сулахайран иккӗмӗш) боевой вӗçевӗн результачӗсем çинчен Командованине доклад туса парать. Сулахайра—Совет Союзӗн Геройӗ С. Г. Гетьман.

В. ИВАНОВ фотоӳкерчӗкӗ. (ТАСС фотохроники).

Хӗрлӗ Çар боецӗсем валли—ӑшӑ тумтирсем

Актив пример кӑтартать

ÇЕМЕРЛЕ. (**«Чӑваш Коммуни» корр.**). Малтанлӑха шутланӑ тӑрӑх, октябрӗн 22-мӗшне районри ӗççыннисем Хӗрлӗ Çар боецӗсем валли 75 кӗрӗк пиншак, 321 мӑшӑр çӑматӑ, 647 çӗлӗк, 496 ӑшӑ кӗпе-йӗм, 240 фуфайка, 263 брюки, 540 минтер пичӗ, 855 мӑшӑр чӑлхапа алшиш пухнӑ. Кусемсӗр пуçне тата ӑшӑ тумтирсем çӗлетме 1442 тир, çӑматӑсем йӑвалама 700 килограмм ытла çӑм пухнӑ тата 1000 метр пир панӑ. Вӗсенчен паянхи куна чылайӗшне Хӗрлӗ Çар чаçӗсене янӑ ӗнтӗ.

Юлашки вӑхӑтра Хӗрлӗ Çар боецӗсем валли ӑшӑ тумтирсем пухас ӗçе уйрӑмах судпа прокуратурӑра ӗçлекенсем хушшинче тата «Красная звезда», «Красный пахарь» колхозсенче лайӑхлатнӑ. Кунта кашни çын тенӗ пекех ӑшӑ тумтирсем панӑ.

Ӑшӑ тумтирсем пухас çӗрте районри совет тата парти активӗ аван ӗçлет. Ку тӗлӗшпе вӗсем ыттисене пример кӑтартаççӗ. Сӑмахран, «Большевик» завод директорӗ Шустин юлташ боецсем валли кӗрӗк пиншак, гимнастерка, аялтан тӑхӑнмалли кӗпе-йӗм тата йӗлтӗр костюмӗ, заводри партбюро секретарӗ Миронов юлташ—ваткӑллӑ брюки, çӑматӑ, шарф, ӑшӑ пиншак, древкомбинатри цех начальникӗ Голубков юлташ—простыня, 2 килограмм çӑм, кӗпе тата алшӑлли пачӗç.

«Красный Октябрь» колхоз председателӗ Герасимов юлташ Шупашкарти Ленин ячӗпе тӑракан фабрика коллективӗ чӗнсе каланине çийӗнчех колхозниксем хушшинче сӳтсе-явассине организациленӗ. Ку ӗçре чӑн малтанах колхоз активӗ пример кӑтартать. Таварлӑ сӗт-çу фермин заведующийӗ Арзамасова юлташ боецсем валли пӗр килограмм çӑм, 4 метр пир, 2 тир тата чӑлхасемпе алшишсем панӑ.

Тӑван Хӗрлӗ Çар боецӗсем валли ӑшӑ тумтирсем пухас ӗçе килхуçи хӗрарӑмӗсем те активлӑн хутшӑннӑ. Ку ыйтӑва сӳтсе-явас тӗлӗшпе урам комитечӗсем ятарласах пухусем туса ирттернӗ. Кунсӑр пуçне тата хӗрарӑм-активисткӑсем килхуçи хӗрарӑмӗсем хушшинче ӑнлантаруллӑ ӗçе туса пыраççӗ.

«Большевик» урамри килхуçи хӗрарӑмӗсем хушшинче ӑшӑ тумтирсем пухас тӗлӗшпе килхуçи хӗрарӑмӗсем Дмитриевӑпа Лепешкина юлташсем ӗçлеççӗ. Вӗсем кӗске вӑхӑт хушшинчех 7 тир, 7 метр пир, 2 простыня, 3 минтер пичӗ, 4 чӑлха, йӗлтӗр костюмӗ, ӑшӑ одеяло тата темиçе çӗлӗк, алшӑлли пухнӑ.

Заводская урамра пурӑнакан килхуçи хӗрарӑмӗ Е. Тимофеева юлташ хӑй кӗрӗк пиншак тата тепӗр çӗлӗк панӑ. Вӑлах хӑйсен урамӗнче пурӑнакансем хушшинче темиçе çӗлӗк, ӑшӑ кӗпе-йӗм, пирсем пухнӑ. Юлашки вӑхӑтра Вокзальная урамри килхуçи хӗрарӑмӗсем те тӑван боецсем валли 5 алшӑлли, 2 кӗпе, 4 минтер пичӗ, 3 çӗлӗк т. ыт. япаласем панӑ.

Паянхи куна хулара пурӑнакан килхуçи хӗрарӑмӗсем Хӗрлӗ Çар боецӗсем валли 7 кӗрӗк пиншак, 34 çӗлӗк, 43 мӑшӑр алшиш, 9 простыня, 39 мӑшӑр чӑлха, 68 алшӑлли, 23 кӗпе, 42 тир тата темиçе вуншар минтер пичӗ, кальсон, çӑматӑ, ваткӑллӑ брюкисем, 18 метр пир пуçтарса панӑ.

* * *

ТĂВАЙ. Вӑрманхӗрринчи «Хӗрлӗ Сормово» колхоз членӗсемпе ялти интеллигенци Хӗрлӗ Çар боецӗсемпе командирӗсем валли ӑшӑ тумтирсемпе кӗпе-йӗмсем парас ӗçе активлӑн хутшӑнаççӗ. Ялта ку тӗлӗшпе агитаци ӗçӗ аслӑн сарӑлса пырать. Актив хӑй пример кӑтартать. Паянхи куна 50 тир, 40 килограмм çӑм, 16 мӑшӑр пир тӑла, 10 алшӑлли, 10 мӑшӑр çӑм алшишсемпе чӑлхасем пухса панӑ.

Ӑшӑ тумтирсем пухас ӗç малалла та сарӑлсах пырать. Халӗ кашни килтех тата çӑм алшишсемпе чӑлхасем çыхса хатӗрлеççӗ.

В. АШМАРИН.

Ӑшӑ тумтирсем пухас ӗç пирӗн районра

Районри ӗççыннисем, Октябрь уявӗ умӗнхи социализмлӑ ӑмӑртӑва хутшӑнса, фронта пур енӗпе те пулӑшас ӗçе вӑйлатса пыраççӗ. Вӗсем производствӑра, колхозсенче ӗç тухӑçлӑхне ӳстереççӗ, государство умӗнчи обязательствӑсене срокчен тултараççӗ. Çаксемпе пӗрлех оборона фондне хываççӗ, Хӗрлӗ Çар боецӗсене валли ӑшӑ тумтирсемпе ытти япаласем пухаççӗ.

Туçири «Цивильстрой» колхоз членӗсем Хӗрлӗ Çар боецӗсене валли 97 тир, 26 мӑшӑр алшиш, 16 мӑшӑр чӑлха пачӗç. Кунсӑр пуçне 40 килограмм çӑм пухса 20 мӑшӑр çӑматӑ йӑвалама тытӑнчӗç. Ялсовет исполкомӗн председателӗ Осипов юлташ пӗр тир, пӗр мӑшӑр чӑлха тата 400 грамм çӑм пачӗ. Çавӑн пекех, ялсовет депутачӗ А. Алексеева 2 тир, çулйӗр бригадин бригадирӗпе уйхир бригадин бригадирӗ 2-шер тир пачӗç.

Хӗрлӗ Çар боецӗсем валли ӑшӑ тумтирсем пухса парас ӗç «Молодая сила», «Красный восток», «Сталинец» тата ытти колхозсенче те аван пырать.

Паянхи куна районӗпе 2.400 тир, 1.100 килограмм çӑм, 210 çӗлӗк, 97 мӑшӑр аялтан тӑхӑнмалли кӗпе-йӗм, 80 фуфайка, 50 ӑшӑ брюки, 500 мӑшӑр пир тӑла, 600 мӑшӑр алшиш, çавӑн чухлех чӑлха, 257 алшӑлли т. ыт. те пухса районри комиссин складне леçсе пачӗç. Вӗсенчен 490 мӑшӑр алшиш, 340 мӑшӑр чӑлха, 190 çӗлӗк, 50 шарф, 50 мӑшӑр фуфайкӑсемпе брюкисем Хӗрлӗ Çар боецӗсене валли ӑсатнӑ.

Боецсем валли ӑшӑ тумтирсем пухас ӗç, пӗтӗмӗшпе илсен, районра çителӗксӗр пырать. Хӑшпӗр руководительсем ку тарана çитсе те çак ӗçӗн политикӑллӑ пӗлтерӗшне ӑнланса илменха. Ун пек çынсем пӗчӗк япаласем панипех лӑпланса лараççӗ е нимӗн те памаççӗ. Вӗрмер ялсовет исполкомӗн председателӗ Щербаков 10 тенкӗ укçан, «Пучах» колхозӑн председателӗ Антонов пӗр тир, Туçинчи вулав çурчӗн заведующийӗ М. Федорова пӗр алшӑлли çеç панӑ. Чылай ответлӑ работниксемех боецсем валли ӑшӑ тумтирсем пухас ӗçрен пӑрӑнса юлма хӑтланаççӗ. Районри çулйӗр пайӗн заведующийӗ Я. Федоров ку тарана çитсе те пӗр япала та паман. Çавӑн пекех çулйӗр пайӗн техникӗ Фомичев, счетоводӗ Родионов, райçӗрӗç пайӗн лаборантки Порфирьева юлташсем те çак ӗçе хутшӑнмасӑр тӑраççӗ.

Хӗрлӗ Çар боецӗсене валли ӑшӑ тумтирсем пухасси кашни ӗççыннин хисеплӗ ӗçӗ пулса тӑрать. Çавӑнпа та партипе комсомол тата профсоюз организацийӗсен ку ӗçе вӑйлатсах пымалла. Çак ӗç çинчен ӗççыннисене тӗплӗн ӑнлантарса парса, вӗсене кашнинех ку ӗçе явӑçтармалла.

Н. ГРИГОРЬЕВ,
ВКП(б) Çӗрпӳ райкомӗн секретарӗ.

ОТЕЧЕСТВЕННĂЙ АСЛĂ ВĂРÇĂН ФРОНЧĔСЕНЧЕ

Противник татăклă çапăçăва хатĕрленет

Иртнĕ талăк хушшинче Хĕвеланăçĕнчи фронтра пысăк улшăнусемех пулман. Фронтăн мĕнпур тăрăхĕнче нимĕç танкĕсене тата пехота чаçĕсене хирĕç татти-сыпписĕр çапуçсем пулса пынă. Можайск енче уйрăмах хаяр çапăçусем пулса иртнĕ.

Пирĕн войскăсем кашни ялшăн, кашни хулашăн çапăçаççĕ. Кашни хулана, местечкăна, яла алăра тытса тăрассишĕн вăйлă çапăçусем пуçланса каяççĕ. Противник наступлени туса килсе, пирĕн войскăсем вăйлăн хирĕç тăни çине пырса тăрăнать. Тăшманăн 40 танкĕ Д. станцине çурçĕртен тата кăнтăртан çавăрса илме хăтланнă. Н. пунктăн хĕрринче урамри çапăçусем пыраççĕ. К. ялне пирĕн чаçсем хăйсен аллинче тытса тăраççĕ. Фронтăн Çурçĕр участокĕнче Рокоссовский командирăн чаçĕсем хăйсем йышăннă рубежсене малтанхи пекех çирĕппĕн тытса тăраççĕ. Фронтăн Кăнтăр участокĕнче Захаркин командирăн чаçĕсем нимĕçсем наступлени туса килнине хирĕç, противникăн пысăк мар подразделенийĕсем Ока шывĕ урлă каçма хăтланнине хирĕç кĕрешнĕ.

Ĕнерпе паян пирĕн летчиксем фронт умĕнче разведка туса çÿренĕ тата нимĕç çарĕсен подкреплениĕсем куçса пыракан çулсем çине ăнăçлăн пыра-пыра штурмланă, бомбăсем пăрахнă. Туллимар даннăйсем тăрăх, çавăнта нимĕçсенне 25 танк тата 80 автомобиль пĕтерсе тăкнă.

Противникăн активлăхĕ вăйсăрланни сисĕнет, çакă вăл нимĕçсем фронт патнелле хăйсен резервисене куçарас тĕлĕшпе ĕçленинчен килет пулмалла. Уйрăм çитĕнÿсемпе хавхаланнă нимĕç çарĕ, вырăссен хаяр хĕлĕ çывхарса килнинчен шикленекенскер, ирĕксĕрех халĕ наступлени тума васкать. Вăрçă час пĕтессине шанса тата ăшă çĕрте хĕл каçма ĕмĕтленсе, нимĕçсем Мускавалла талпăнаççĕ. Нимĕç çарĕн командованийĕ хăйсен салтакĕсен çак чăрсăрлăх çулăмне нимĕнле меслете тиркесе тăмасăрах чĕртсе пырать. Нимĕç офицерĕсен пирĕн алла лекнĕ приказĕсенчен эпир, сăмахран, çакăн çинчен пĕлетпĕр: Германи çарĕн командованийĕ салтаксем валли эрех турттарса килес тĕлĕшпе çине тăрсах ĕçлет, «эрех вырăс çĕршывĕн условийĕсенче салтаксен сывлăхĕпе шухăш-кăмăлĕсене çĕклемелли питех те паха япала», тесе шутлать.

Мускав çине наступлени туса килесси ĕнтĕ 23 кун хушши пырать. Нимĕçсем Хĕвелтухăçнелле килес хăвăртлăх чакрĕ. Апла пулсан, Гитлерăн Мускава çиçĕмле кĕскен пырса çапса йышăнас планĕ арканса кайнă та ĕнтĕ. Совет столицишĕн пыракан кĕрешÿ вăраха каякан кĕрешÿ пулса тăчĕ. Германи çарĕнче çакна хăшпĕрисем ăнланма пуçланă. Нимĕç пехотин 87-мĕш полкĕнчи обер-ефрейтор Мицермайер октябрĕн 19-мĕшĕнче Мускав патĕнчен акă мĕн çырать: «Хĕл кĕтмен çĕртен килсе çитни пирĕншĕн питех те начар. Вăрçă пĕтес пулсассăн эпĕ питех те савăннă пулăттăм. Манăн пĕртен пĕр ĕмĕт—çак çĕршывран тухса каясси, мĕншĕн тесен ман вăй-хал пĕтĕмпех пĕтрĕ. Эпир Ленинградран инçех те мар тăраттăмăр, халĕ Мускав çине каятпăр. Пире татах çапăçăва хăваласа кĕртни çавтери пăшăрхантарать».

Мускав патне пымалли вырăнсенче татăклă çапăçусем хатĕрленеççĕ, умра çак вăрçăра халиччен пулман çапăçусем тăраççĕ. Совет столицин хĕçпăшалланнă халăхĕ, хăйĕн тăван хулине ирсĕр нимĕçсем хирĕнсе кĕрессинчен сыхласа хăварас тесе, Мускав стенисем патĕнче гитлерла Германин çурăмшăммине çапса хуçас тесе мĕн кирлине пурне те тăвĕ. **ГРИБОВ.**

(«Правда», октябрĕн 25-мĕш.).

Мускав патĕнчи сывлăшри çапăçусем

Ĕнер нимĕç самолечĕсем темиçе хутчен те Мускав çине вĕçсе кĕме хăтланчĕç. Вĕсем группăсемпе те, пĕчченшерĕн те пит çÿлтен вĕçеççĕ. Çав фашистла çăхансем нумайĕшĕ Мускава пыракан çул çинче хăйсен вилĕмне тупрĕç. Хĕвеланăç енче, С. ялĕнчен инçех мар вырăнта, кĕçĕн лейтенант Бурлачев юлташ 1000 метр çÿллĕшĕнче фашистсен «Мессершмитт-109» йышши истребительне персе антарнă. Лейтенант Червенко юлташ летчикĕсен звени «Хейнкель-113» йышши пĕр самолета персе ÿкернĕ. Фашистсен самолечĕ çĕре ÿксе çунса кайнă. Кĕçĕн лейтенант Давыденко юлташ фашистсен «Мессершмитт-109» йышши икĕ истребительне персе антарнă. Давыденко юлташ хăй çăмăл аманнă пулсан та, вăл çапах та хăйĕн кăштах çĕмĕрĕлнĕ самолетне хамăрăн базăна чиперех илсе çитернĕ.

Мускав хулине кăнтăртан пыракан çулсем çинче старшина Демченко юлташ «Ю-88» йышши пĕр бомбардировщика хуса çитсе персе антарнă. Кĕçĕн лейтенант Григорьев юлташ «Хейнкель-111» йышши пĕр бомбардировщика персе антарнă. Тăшман самолечĕ çунса кайнă. Ĕнерхи кун совет летчикĕсем Мускав патĕнче фашистсенне мĕнпурĕ 20 самолет персе антарнă. Мускав патне пыракан çулсем çинче кăнтăрла пĕлĕте пит хытă чарса тăнине кура, тăшман авиацийĕ хăйĕн хура ĕçĕсене çĕрлехи тĕттĕмре тума хăтланать.

Октябрĕн 24-мĕш. (ТАСС).

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ. (Хĕвеланăç енĕ). **Ÿкерчĕк çинче:** халăх пурăнакан Г. пункчĕ патне пымалли çул çинче отделени юханшыв урлă каçать. М. РЕДКИН фотоÿкерчĕкĕ. (ТАСС фотохроники).

ТĂШМАНĂН ХАЯР АТАКИСЕНЕ СИРСЕ ЯНĂ

ХĔВЕЛАНĂÇ ФРОНЧĔ, октябрĕн 25-мĕш. (ТАСС). Октябрĕн 24-мĕшĕнче ирхи шуçăм шуралса килме пуçласанах пĕтĕм Хĕвеланăç фронтĕнче артиллери сасси кĕрлеме пуçланă. Рокоссовский, Говоров тата ытти командирсен боецĕсем çине нимĕçсем наступлени пуçласа янă. Нимĕçсен танк групписем темиçе хутчен те пирĕн оборонăна çĕмĕрсе кĕме хăтланса пăхнă, анчах Рокоссовский юлташăн боецĕсемпе артиллерисчĕсем вĕсене сире-сире янă. К. районĕнче малалла кĕрсе кайнă фашистсене чарса лартнă. Говоров чаçĕсем, нимĕçсен атакисене сирсе ярса, оборонăн çĕнĕ рубежне йышăннă. Октябрĕн 24-мĕшĕнче Совет Союз Геройĕн Лизюков полковникăн чаçĕсем отлично çапăçнă. Вĕсем нимĕçсене Н. хуларан хăваласа кăларнă. Халĕ, çĕрле, Лизюков боецĕсем Н. хулана уйăн тулашĕнчи уйрăм çуртсене йышăнса тăракан фашистла бандитсенчен тасалаççĕ.

Мало-Ярославец енче те нимĕçсем октябрĕн 24-мĕшĕнче ирех наступлени пуçласа янă. Кун каçиччен нимĕçсем темиçе хутчен те атакăна кĕнĕ, вĕсене кашниех пысăк çухатусем кÿрсе каялла ывăта-ывăта янă. Кăнтăрлаларах нимĕçсем икĕ вырăнта пирĕн чаçсене кăшт каялла чактарнă. Халĕ пирĕн чаçсем хăйсен позицийĕсене лайăхлатаççĕ. Пирĕн авиаци ĕнерхи кун хушшинче противникăнне 70 танкпа броюемашина, 200 автомашина, 2 батальона çитти пехота, 2 зенитнăй батарея пĕтерсе тăкнă. Çапла тунипе летчиксем пирĕн çĕр çинче вăрçакан войскăсене нумай пулăшнă. Хаяр çапăçусем халĕ те пыраççĕ.

Белофинсен батальонне çапса çĕмĕрни

Çакăн пек приказ илтĕмĕр:

— Противник пирĕн тыла кĕрсе çула татнă. Артиллери батарейи хăрушлăхра. Пирĕн задача—батарея патне татса кĕрсе, противникăн группировкине çĕмĕрсе тăкасси.

Малта Ильичев отделенийĕ пынă. Таврара тĕттĕм. Çакăнпа усă курса, боецсем батарея патне сисмелле мар шуса пырса, условнăй сигнал панă хыççăн, пĕтĕм подразделени малалла ыткăннă. Тул çутăлассине кĕтсе боецсем окопсенче вырнаçса выртнă, кунтан вĕсем белофинн салтакĕсене пĕрерĕн-пĕрерĕн вĕлерсе пынă. Тул çутăлнă тĕле пĕр-пĕрин çине перкелешесси пуçланчĕ.

Часах сулахай флангран командир сасси янăраса кайрĕ:

— Малалла!

Боецсем пурте пĕр çын пек пулса ыткăнчĕç, тăшмана окопăн иккĕмĕш линийĕ çине хăваласа ячĕç.

Ку вăхăтра йывăр орудисене тăшман ункинчен илсе тухрăмăр.

Автоматпа минометсенчен вăйлăн пенине пăхмасăрах, боецсем малаллах шăваççĕ. Вĕсен пичĕсенче тăшмана кураймании тата вилĕмрен хăраманни палăрса тăнă. Палăртнă тĕле çитнĕччĕ кăна, команда илтĕнсе кайрĕ:

— Атакăна!

Пурте тăчĕç те «урра» кăшкăрса малалла чупрĕç. Кăшкăрнине илтсе ытти подразделенинчи боецсем те атакăна ыткăнчĕç. Икĕ енчен те хĕстернипе, белофинсем аякалла тарма тытăнчĕç. Бандитсене пĕтерсе тăкасси пуçланчĕ.

Боецсем хуннă çĕртрех переççĕ. Стрелок Буленко таракан виçĕ белофина персе ÿкерчĕ. Çавăнтах малалла кайма чаракан финсен пулеметчикне те персе вĕлерчĕ. Пĕр белофинĕ хăйĕн çийĕнчен тумтирне пăрахса хăварса шыва сиксе тарасшăн пулчĕ, анчах ăна та боец Аверкин пульли хăваласа çитрĕ. Герой вилĕмĕпе вилнĕ старший сержант Воронов штыкпала темиçе белофина пĕтерсе тăкрĕ.

Петлин подразделенийĕнчи боецсем тăшмана пилĕк çухрăм ытла хăваласа кайрĕç. Пăшалсене, боеприпассемпе тăхăнмаллисене пăрахсах тăшман каялла пăхмасăр тарчĕ.

Каçалапа çапăçу шăпланчĕ.

Пирĕн чаçсен тылне кĕрсе кайнă 2 батальона пĕтĕмпех çапса салатнă. 6 оруди, 11 станковăй пулемет, 13 ручной-пулемет, темиçе теçетке виле, боеприпассем т. ыт. вăрçă хатĕрĕсем çапăçу хирне выртса юлчĕç.

М. РЫБАКОВ.

Действующи арми.

МУСКАВА ХŸТЛЕМЕ

Мускавра тата унăн çывăхĕнчи районсенче осаднăй положени туса хунă. Паянтан пуçласа хула пурнăçĕ фронтри войскăсен пурнăçне пăхăнса тăрать. Кашни москвичăн пурнăçĕ фронт интересĕсемпе çирĕппĕн çыхăнса тăрать. Мускав мирлĕ хула пулса пурăнма пăрахрĕ. Паян Мускав—фронт. Мускавра пирĕн оборонăн линийĕ. Тăван çĕршывăн центрĕ патне тăшман кашни кун ытларах çывхарса пырать, çакна кĕтсе илме хатĕр тăмалла: Мускав урамĕсем хĕрÿ çапăçусен, тăшмана хирĕç штыкпа тăвакан атакăсен, алăпа тытăçса çапăçассин вырăнĕ пулма пултараççĕ. Ку çакна пĕлтерет: кашни урамăн халĕ вăрçă сăнĕ пулмалла, кашни çурт—укреплени, кашни чÿречe—огневой точка тата Мускавра пурăнакан кашни çын—салтак пулса тăмалла. Кашни совет çыннин тăван Мускава нимĕçсем пырса кĕресрен хÿтлессинчен, пирĕн аттесемпе асаттесен хулине, пирĕн тăван çĕршывăн мухтавĕ туптаннă хулана хÿтлессинчен тасарах тивĕç урăх çук тата пулма та пултараймасть.

Пĕтĕм Мускав ĕнтĕ халех анлă çар лагерĕ пулса тăрать. Столица патне пымалли вырăнсенчи укреплениясен цепĕ кунран кун ытларах та ытларах вăйланать. Мускав патне çĕмĕрсе пыма хăтланакан нимĕçсен фашистла войскисене çине-çинех çапакан пирĕн авиацин çапăçури ĕçĕ татти-сыпписĕр активланса пырать. Пирĕн артиллеристсем тăшмана вăйлăн çапнипе кĕтсе илме яланах хатĕр. Мускав нимĕçсемшĕн вылyăхсене пусмалли вите — мясорубка пулса тăмалла, унта вуншар пин фашистла ирсĕрсем хăйсен пуçĕсене çĕмĕрĕç.

Ленинградăн традицийĕсем пирĕн хушăра пурăнаççĕ. Ленинград çыннисем, 1919 çулти октябрьте Юденич наступлени тунă кунсенчи пекех, халĕ, 1941 çулти октябрьте, пур енчен те çавăрса илнĕ хулара çирĕппĕн тата паттăррăн çапăçаççĕ. Петроград рабочийĕсемпе красноармеецсем патне хăй чĕнсе янинче Ленин çапла çырнă: «Юлашки тумлам юн юлмиччен кĕрешĕр, юлташсем, кашни пусăм çĕршĕн çирĕппĕн çапăçăр, вĕçне çитиччене x çирĕп пулăр. Çĕнтерÿ инçе мар, çĕнтерÿ пирĕнте пулать». В. И. Ленинăн çак сăмахĕсем Ленинграда хÿтлекенсемшĕн паянхи кун та çул кăтартакан çăлтăр пек пулса тăраççĕ. Вĕсем хÿтленеççĕ кăна мар, тата тăшман çине тапăнса ăна пыра-пыра çапаççĕ.

Халĕ Мускав хăрушлăхра, эпир ăна çирĕппĕн, хăюллăн сыхлатпăр, пирĕн çынсем уншăн юлашки тумлам юн юлмиччен çапăçаççĕ. Çак кунсенче пирĕн столица патне пымалли вырăнсенче пулса пыракан çапăçусем пек хаяр та юн нумай юхакан çапăçусем ниçта та пулман-ха. Мускавшăн çапăçасси калама çук хаяр тата йывăр пулсан та, **эпир Мускава памастпăр.** Нумай москвичсем баррикадăсем тума, окопсем, танксене кĕртсе ÿкермелли шăтăксем чавма, иртсе кайма кансĕр вырăнсем тума тухрĕç ĕнтĕ. Нумай москвичсем халĕ халăх ополченийĕн ретĕнче тăрса хула патне пымалли вырăнсенче çапăçаççĕ ĕнтĕ. Çĕнĕ испытанисене кĕтсе илме хатĕр пулмалла. Пулас çапăçусенче хăйĕн вырăнĕ ăçта пулмаллине, хăйĕн обязанноçĕсене кашнин халех пĕлсе тăмалла ĕнтĕ. Кашнин хăй салтак пулнине халĕ туйса илмелле ĕнтĕ. Оборонăн Государственный Комитечĕ йышăннă постановлени столицари ĕççыннисене пурне те йĕркене пăхăнма тата шикленмесĕр пурăнма, Мускава хÿтлекен Хĕрлĕ Çара пур майпа та пулăшма чĕнет.

Тăшман пирĕн пата Мускава хăйĕн лазутчикĕсене ярать. Вăл чи малтанах пирĕн тыла пăсма, пăтраштарса ÿкерме тата хăйне кирлĕ сведенисене тупма тăрăшать. Кашни москвичăн тивĕçлĕхĕ—пĕрмаях сыхăлăхлă пулассинче. Пирĕн çуртсем—вĕсем красноармеецсен подразделенийĕсем. Боец хăй окопне ют çынна кĕртмест. Пирĕн хушша пĕр лазутчик те кĕме ан пултартăр. Хатĕр тăмалла, шпионсене, диверсантсене тата нимĕç фашизмĕн ытти агенчĕсене пĕри те юлмиччен пурне те тытмалла, вĕсене хăйсен ишĕлтерÿллĕ ĕçне тума памалла мар. Тăшман чееленет. Тăшман ултавлă. Вăл хăйĕн агенчĕсене çар форми тăхăнтарса пирĕн пата янине эпир чылай куртăмăр ĕнтĕ. Фронтовиксем пек пулса суя сăмахсем сарнипе вĕсем пирĕн вăйсем пирки иккĕленÿ сарма, паника сарма тăрăшаççĕ. Мускавăн кашни çынни фашистла агентсем çинчен çийĕнчех власть представителĕсене пĕлтерме, вĕсен ĕçне чарса лартма пĕтĕм вăйран тăрăшма тивĕç.

Çак кунсенче москвичсен нихăçанхинчен ытла таччăн пĕтĕçмелле. Мускав янă çынсем фронтра паттăррăн çапăçаççĕ. Вĕсем хăйсен хулин, хăйсен тăван çĕршывĕн шанчăклă çыннисем. Мускавра юлнисен çапăçăва кĕме хатĕр пулмалла. 1919 çулта Ленинград эпопейин кунĕсенче боецсен арăмĕсемпе амăшĕсем артиллерирен вăйлăн персе тăнă хушăрах малти позицисене пырса тăнă. Вĕсем патронсем илсе пырса панă, апат хатĕрленĕ, аманнисене пулăшнă. Мускав хĕрарăмĕсен те çавăн пек пулма хатĕрленмелле.

Мускава геройла хÿтленине пирĕн пĕтĕм тăван çĕршыв, пĕтĕм халăх сăнаса тăрать. Çапăçусем халĕ Мускавран хĕвеланăçнелле 100—120 километрта пулса пыраççĕ. Тăшман кунта пит пысăк вăйсем пухнă, вăл малалла çĕмĕрсе пырать, Мускав патнелле куçса пырать. Тăшман эпир ăна хатĕрленмесĕр кĕтсе илессине шанса тăрать. Ку пулма пултараймасть! Мускав ун умне тимĕр стена пек тухса тăрĕ. Камра совет гражданинĕн тÿрĕлĕхлĕ чĕри тапать, вĕсем пурте ылханлă тăшмана хирĕç урамра çапăçма тухĕç. Москвичсем çапăçура пĕр хут пулнă ĕнтĕ. Вĕсем тăшман авиацийĕ хула çине нумай хут тапăннине паттăррăн тÿссе ирттерчĕç. Çак уйăхсем тăршшĕнче вĕсем хăйсене мухтавлăн тата чыслăн тытаççĕ. Пушарсемпе кĕрешес ĕçре çĕршер геройсем çуралса тухрĕç. Хăйсен паттăрлăхне тата хăюлăхне пула вĕсем хулана арканассинчен нумай хутчен сыхласа хăварнă, пиншер çынна вилĕмрен çăлнă. Москвичсем нихăçан та шиклĕ пулман, хăйсен вăйĕ çине шанса тăрассине нихăçан та çухатман. Пирĕн тăван çĕршыв умне хăрушлăх тухса тăнă çак кунсенче те вĕсем çавăн пекех шиксĕр тата паттăр пулĕç. Хамăрăн тăван хулашăн юлашки сывлăш тухиччен çапăçмалла—акă вăл москвичсен девизĕ. Эпир халĕ пирĕншĕн пуринчен те хаклине хÿтлетпĕр. Испытанисен çак кунĕсенче, çапăçусен çак кунĕсенче йăвашчунлăх, лăпланса ларасси, çăмăлттайла шухăшлă пулни преступлени туниех пулать. Хĕрлĕ Çарăн законĕсемпе йĕркисене кашниех пĕр сăмахсăр пурнăçа кĕртме тивĕç. «Кам Хĕрлĕ Çара пур енĕпе те тата вĕçĕмсĕр пулăшмасть, унти йĕркене тата дисциплинăна пĕтĕм вăйран пăхăнса пымасть, вăл предатель тата сутăнчăк, ăна пĕр хĕрхенмесĕр пĕтермелле» (Ленин). Çакăн çинчен пирĕн паян тасра тытмалла. Жертвăсем темле пысăк пулсан та, çапăçу темле йывăр пулсан та, пирĕн эпир Мускава хÿтленине, пире çак çапăçура никам та тытса чарма пултарайманнине ăнланса илес пулать.

Мускава хÿтлесси татти-сыпписĕр ĕçлеме хушать. Оборонăра темле ĕç тума тивсен те, çак оборона чăн-чăнах никам та çĕмĕрсе кĕрейми çирĕп, тимĕр пек çирĕп пултăр тесе, харпăрхăйĕн пĕтĕм вăйне, пĕтĕм пĕлÿлĕхне, пĕтĕм ирĕк-кăмăлне парас пулать. Пĕр минутăлăха та кулянмалла мар, хавшак чунлă пулмалла мар. Мускав хăрушлăхра. Тăшман Мускав патнелле пырать. Тăшман хăйĕн пуçне çĕмĕрме тивĕç. Пирĕн оборона çирĕп çеç мар, тата активлă та пулмалла. Наполеон 1812 çулта, Гитлер пекех, Мускав патнелле çĕмĕрсе пынă, вăл хăйне валли кунта мухтав тупасшăн пулнă. Вăл пулмарĕ. Паллă ĕнтĕ, Российăна кĕнĕ Наполеон çарĕ 600.000 çынна çитнĕ пулнă, кунтан вара вуншар пинĕшĕ çеç тухса кайнă. Мускав çине поход туса Наполеон хăйĕн пĕтĕм артиллерине, пĕтĕм обозĕсене çухатнă, тата, пуринчен кирли,—хăйĕн çарĕн çапăçас чун-хавалне çухатнă. Мускав оборони тата ăна хÿтлесси çавăн пекех хаяр та вăйлă пулĕ, пирĕн тăван çĕршывăн чи хаяр тăшманĕшĕн—Гитлершăн çавăн пекех нимĕн хĕрхенмелле мар тата вилĕмле пулĕ. Вăйлăн çирĕплетнĕ хулана илме май çук. Хамăрăн Мускав крепость пулса тăтăр тесе пирĕн пурне те тумалла. Хамăрăн Хĕрлĕ столицăна мĕнпе хÿтлемелли пур пирĕн. Çак çапăçусенче çак пĕтĕм çавтери вăйлă техника хăйĕн хаяр сăмахне калĕ. Мускав халăхĕн Хĕрлĕ Çарпа пĕрле тăшман пехотине хирĕç çеç мар, çавăн пекех тăшман танкĕсемпе çапăçма халех хатĕрленсе çитмелле ĕнтĕ. Нимĕç танкĕсем çине чÿречесенчен, çуртсен хапхисенчен, кашни кĕтесрен пенĕ горючи тултарнă бутылкăсем, гранатăсен çыххисем пыра-пыра сирпĕнĕç. Эпир тăшман танкĕсене кĕрсе кайма памастпăр. Мускавшăн çапăçнă çĕрте эпир тăшмана Гитлерăн похочĕсем вĕçленнин пуçламĕшĕ пулса тăмаллах çапăпăр.

Эпир Мускава хÿтлесе хăваратпăрах!

Генерал-лейтенант **АРТЕМЬЕВ.**

(**«ПРАВДА», октябрĕн 24-мĕш**).

Нимĕç самолечĕсем Мускав çине вĕçсе килни

Октябрĕн 25-мĕш ыран тенĕ чух çĕрле нимĕç самолечĕсен группи Мускав çине вĕçсе килнĕ. Тăшман самолечĕсен пысăк пайне зенитнăй батарейăсенчен персе сапаласа янă, вĕсене Мускав çине вĕçсе кĕме паман. Хула районĕ çине темиçе самолет вĕçсе кĕнĕ. Тĕлли-паллисĕр пăрахнă темиçе фугаснăй бомба пурăнмалли çуртсем çине тата килхушшисене ÿкнĕ. Вăрçă ĕçĕшĕн кирлĕ е промышленность объекчĕсем сиенленмен. Жертвăсем нумай мар.

ПИРĔН ЗЕМЛЯК

Вăл каллех фронта каять. Çула май пулнăран кĕрешÿллĕ вăхăтăн пĕр каçне унăн Мускавра ирттерме тÿр килчĕ. Юлташĕсем ăна, паллах, кĕтмен — тĕлпулу хаклăрах та кăмăллăрах пулчĕ. Вăл хăй ĕлĕк вĕренсе пурăннă чухне выртса тăнă кровать çине стена çумне сĕвенерех ларса, фронтри хăйĕн юлташĕсем çинчен каласа пачĕ.

Çурçĕрте çутă сÿнчĕ. Пÿлĕмре тĕттĕм. Пурте çывăрма выртрĕç. Тусăн сасси çав-çавах шăпăнраххăн илтĕнчĕ. Ир еннелле вăл çывăрса кайрĕ, юлташĕсем çапла ăна итлерĕç — çывăрнă чухне те вăл вĕсемпе калаçнăн туйăнчĕ, аслă вăрçăн хирĕнче хăюллăн çапăçрĕ.

...Тавралла аça-çиçĕмлĕ асар-писер тискер кĕрлев. Аякра тупăсем таттисыпписĕр кĕмсĕртетеççĕ, çывăхрах бомбăсем, снарядсем ÿке-ÿке çурăлаççĕ. Унта та кунта персе çĕмĕрнĕ танксем çунаççĕ, вут тивсе илнĕ самолетсем çĕре пере-пере ÿкеççĕ. Нимĕн те илтĕнмест. Вăл пĕрмай малалла иртет. Унран инçе мар пĕр танка вут хыпса илет. Кĕçех унăн ăшĕнчен пĕр çамрăк çын сиксе тухать. Паллать — вăл вĕсен юратнă командирĕ — Борис Попов.

— Çăлмалла!

Ăна хăйĕн танкĕ çине илес тесе вăл ун патнелле çывхарать. Умра — тăшман танкĕсем. Вĕсем кунталла, вĕсем çинелле ыткăнчĕç. Чарăнса тăма юрамасть. Малалла!

Попов упаленсе шăвать. Тăшмана кураймасăр тарăхса тапакан вĕри чĕре чăтаймасть — Борис тăрса чупать. Ун хыççăн танксем, танксем...

Çĕр çинче мĕн пурĕ — пурте арканать, лапчăнать, çунать. Çĕр хăй те арканса саланнăн туйăнать. Кун вутхĕмлĕ кĕрлеври çухалать.

Борис Попов ÿкет — ăна, йывăр аманнăскерне, санитар тыла илсе тухать. Танксем çав-çавах малалла, малалла иртрĕç.

Вăл чи малти ретре. Ăна хирĕç те танксем персе, çунтарса килчĕç. Вăл тÿрех пĕр йывăр танк çине пырать. Тăшман чăтаймасть — пăрăнать. Часах ăна вут хыпса илет. Çунакан танкран пĕри тухас тесе асăрхана-асăрхаса пуçне ирĕккелле кăларать. Пĕр самант — фашист пуçĕ унтах касăнса аякка сирпĕнет.

— Поповшăн! — савăнса кăшкăрать вăл хăй тытса пыракан танкăн командирне. — Çĕршывшăн!..

Анчах командир чĕнмест. Ниушлĕ вилчĕ?

— Василий, Вася...

Танк та кĕçех çунма тытăнать. Вăл хăвăрт-хăвăрт сиксе тухса, çунакан танкран экипажăн командирне — Василий Стемнова туртса кăларать.

Çурăм çинче çывăх юлташ. Хыçра вĕсен танкĕ çунчĕ, умра — шыв-шурлă хăвалăх, тавралла — çапăçăвăн тискер кĕрлевĕ. Вăл хырăмпа шăвашăва хăвалăха кĕрет. Вĕсем халь иккĕн çеç, танк та çук. Сурансене çыхса шыв ĕçтернĕ хыççăн юлташа ăс-тăн килсе кĕрет. Вăл çимĕ ыйтать — чĕрĕ! Çак секетре кам вĕсенчен телейлĕрех? Никам та!

Василий Стемнов хăйĕн тусĕ çине пăхрĕ, тусĕ консерва банкине уçрĕ.

Тавралла çав-çавах çапăçу кĕрленĕ.

Аякра тупăсем кĕмсĕртетрĕç, пулеметсенчен пĕр вĕçĕмсĕр печчĕç, çывăхрах снарядсем ÿке-ÿке арканчĕç. Аманнă юлташне вăл каларĕ:

— Акă ĕнтĕ, апат та хатĕрех.

Командир каллех чĕнмерĕ. Ку расра Василий Стемнов ун чĕрçийĕ çинче вилмеллех аманать — тăшман пульли уйăн пуçне шăтарса тухать.

Вăл халь пĕччен. Тутисем типĕ, куçĕсем çунчĕç, чĕри ыратрĕ. Консерва банкине вăл противогаз ăшне майлаштарса чикет те, юлташĕн браунингне вĕçерсе илсе, ăна пĕр тĕме умне шăтăк чавса пытарать.

Каç та пулчĕ. Темиçе хут чарăна-чарăна çĕнĕрен хĕрсе каякан çапăçу та лăпланчĕ. Пирĕннисем каялла чакрĕç.

Вăл шыв-шурлă хăвалăх витĕр тĕл-тĕлĕпе чĕркуççи таран, тĕл-тĕлĕпе пилĕк таран шывра утать.

Ирпеле каллех тупăсем ухлатма тытăнчĕç, танксен кĕрлевĕ те илтĕнсе кайрĕ — каллех çапăçу пуçланчĕ.

Шелсĕр, юнлă çапăçу! Вăл пĕрре те тăшман умĕнче шикленсе каялла чакман. Ялан, ялан вăл малта пулса. Икĕ уйăх хушшинче вăл пурĕ виçĕ танк улăштарса фашистсемпе сакăр хутчен тытăçать. Çапăçусенчен пĕринче вĕсене вăл Н. ятлă хулан юханшывĕ хĕрринче пулеметпа кĕтсе илет. Нимĕçсене виçĕ кун, виçĕ каç турать. Тăваттăмĕш каçĕнче вĕсем шывăн тепĕр енне чакаççĕ. Вăл хăй вырăнĕнчен чи юлашкинчен тăрса кĕпер патне чупать. Шăп вăл кĕпер патне çитсен, кĕпере самолетсем сырса илеççĕ. Вăл шыв хĕрринчи пысăк чулсем хушшине пытанать.

Йĕри-таврах хыçра та, умра та бомбăсем ÿке-ÿке çурăлаççĕ. Тимĕр кĕпер те арканать.

Вăл хусканмарĕ. Вăхăтран-вăхăта хăйĕн урисене, аллисене хускаткаласа, аманнă-аманманнине тĕрĕслерĕ. Шухăшлама та вăхăт пур — шухăшсем кĕпер çинчен пулчĕç. Хăй вăл историк, пĕлет: ку кĕпер урлă тахçан ĕлĕк Грозный касса çÿреме пултарнă. Ун чухне те ку шыв нимĕçсене курнă. Пĕр авантюрисĕ, Генрих Штаден пулас, ун чухне те Российăна çĕнсе илме плансем хатĕрленĕ. Похода пĕтĕм Европа хутшăнмалла. Мускава илсен, халăхне Рейнпа Эльба çине илсе кайса хăйĕн князĕсем умĕнче вĕлермелле те, виллисене пĕренесенчен çака-çака ярса, шывпа юхтарса ямалла. Мĕскĕн Штаден! Ăна Федор Конь Мускав урамĕнчех çапса ÿкерет, кунта, ку кĕпер çинче, Штаден тусĕсене Грозный хÿтерет!

Самолетсем çухалчĕç. Вĕсем вырăнне артиллери ĕçлеме пуçларĕ: пуç çийĕн снарядсем шăласа иртсе таçта аякра кĕрслетрĕç. Шыв та халь каллех хуралса юхрĕ.

Унпа юнашар пĕртен-пĕр юлташ выртрĕ. Хыçра нимĕçсем курăнма пуçларĕç — XX ĕмĕрти Генрих Штаденсем! Вĕсем пытанмасăр кунталла, шыв хĕрнелле, утса килчĕç. Вăл юлташне пуçĕнчен хыпалаcа ыйтрĕ:

— Чĕрĕ-и?

— Чĕрĕ.

—Апла пулсан тăр, нимĕçсем çывхараççĕ. — Вăл васкамарĕ. Юлташне патронсем тупма хушрĕ, хăй пулеметне вырнаçтарчĕ. Юлташĕ таврăнсан вăл каларĕ:

— Шериглазовпа Крымский стрелоксен пĕрре темле хăйсен юлташĕсенчен тăрса юлмалла пулнă. Йĕри-таврах Çĕпĕр вăрманĕ, унтан ытларах — пур тĕлте те тăшман. Кĕтмен çĕртен Шериглазовăн сылтăм аллин тăватă пÿрни татăлса сирпĕнеççĕ, Крымскийăн сулахай алли аманать. Çапах та винтовка ĕçлеме чарăнмасть. Шериглазов сулахай аллипе винтовкăна тытса тĕллет, Крымский сылтăм аллипе аварлаçа перет. Çапла вĕсем çĕнтернĕ.

Нимĕçсем çывăха çитерехпе вăл хăй те юсанса выртрĕ.

— Кунта танкри пек тăвăр мар, выртса та, тăрса та ĕçлеме пулать. Тата чакмалла-мĕн пулсан, тÿрех шыва сик те шывăн ку енĕпе аналталла чăма-чăма иш. Ку енĕ, асăрхарăн-и, чăнкă — вĕсем курас çук. Ну, тусăм, пуçлар, ав пăх...

Сăмах пулемет илет те, чарăна-чарăна тăрса калаçма пуçлать. Нимĕçсенчен хăшĕсем малалла тăрăна-тăрăна анчĕç, хăшĕсем каялла çавăрăна-çавăрăна çапăнчĕç.

Хăш вăхăтра суранланнă унăн сулахай аллипе хăрах аякĕ? Тен, пулеметпа ĕçленĕ чухнех? Тен, кам пĕлет, шывра чăма-чăма ишнĕ чухне? Ăна астума ун чухне вăл ерçмен — фашистсене тĕрлĕ.

Унтанпа уйăх çурă иртрĕ — сурансем халь тÿрленнĕ. Тусĕсем патĕнче ирхине ыйăхран вăраксан вăл хăйĕн каçхи калавне çĕнĕрен пуçарса каларĕ:

— Вĕлеретĕн те савăнатăн. Пĕтĕм савăнăç вĕсене вĕлернинче пек. Тата мĕн чухлĕ нумай вĕлерен, çавăн чухлĕ савăнăç нумай. Вот вĕт мĕнле...

Вăл çамрăк — 22 çулта çеç. Нумай пулмасть вăл Вăрмар районĕнчи Ĕнĕшпуç ялĕнче чупса çÿренĕ. Пĕлтĕр те вăл халь хăйпе çывăрмасăр итлекен юлташĕсем хушшинче хăюсăртарах çамрăк шутланнă. Халь вăл вĕсемшĕн герой! Чăн-чăн савăнăç мĕнне те вăл хăйĕн аслă юлташĕсенчен малтан пĕлчĕ. Ячĕ унăн **Иван Криков.**

И. МОИС.

Мускав. Сентябрь.

Тислĕк ытларах пухса хатĕрлер

Колхозсемпе совхозсенче тислĕке тата вырăнти ытти удобренисене йĕркеллĕ сыхласа усраса, вĕсемпе тĕрĕс усă курассине пысăк вырăна хурса, ВКП(б) XVIII съезчĕ В. М. Молотов юлташ доклачĕ тăрăх çакăн пек решени йышăнчĕ: «Колхозсемпе совхозсенче органически тата минеральнăй удобренисен тĕрĕс системипе усă курассине ĕçе кĕртмелле, тислĕке тата вырăнти ытти удобренисене йĕркеллĕ сыхласа усраса, вĕсемпе усă курасси çине уйрăмăнах çавăрăнса пăхмалла».

Вăрçă вăхăтĕнчи условире тислĕкпе вырăнти удобренисене йĕркеллĕ пухса, вĕсемпе тĕрĕс усă курасси темиçе хут ӳсмелле. Мĕншĕн тесен вăрçă вăхăтĕнче минеральнăй удобренисене аякран кӳрсе килессе шанмалла мар, ытларах вырăнти удобренисемпе усă курма тăрăшас пулать.

Пирĕн республикăри колхозсем кăçал уйхире 1,5 миллион тонна тислĕк кăларнă. Çакă вăл кашни мăйракаллă шултра выльăх пуçне вăтам шутпа 4,5 тонна çеç тивет. Малта пыракан колхозсен опычĕсем çакна кăтартса параççĕ: мăйракаллă шултра выльăхран çулталăк хушшинче 16 тонна ытла тислĕк пухса илме пулать. Хире кăларнă кашни тонна тислĕк тырпул тухăçне гектар пуçне пĕр центнер таран хăпартать. Çавăнпа та колхозсенче халь тислĕк пухса хатĕрлесси çине уйрăмăнах тимлĕн çавăрăнса пăхни кирлĕ.

Колхозсенче тислĕке мĕнле майсемпе пухса пымалла-ха?

Чи малтан выльăхсем айне ытларах улăм тата торф сарса пама тăрăшмалла. Улăма сарса париччен малтан 15—20 сантиметр тăршшĕ касса турас пулать. Çакна выльăх тăракан вырăнти нӳрлĕхе улăм туртса илме тăваççĕ. Выльăх выртса тăракан çĕре сарса пама ырашпа çуртри улăмĕ лайăх шутланаççĕ. Выльăх айне торф сарса панни улăмран усăллăрах. Торф çинче азот ытларах пулать, торф улăмран ик-виçĕ хут ытларах хăй çумне выльăх шăкĕ пухать. Çавăн пекех выльăх айне шурлăхсенчи çиелти мăклă торфа сарса пама та юрать.

Колхозсен, тислĕк нумайрах туса илме тăрăшнипе пĕр вăхăтрах, ăна тĕрĕс пăхса усрама вĕренмелле. Тислĕке йĕркесĕр пăхса усрасан, унăн ăшĕнчи органически веществосемпе азот çуррине яхăн сывлăша тухса каять. Чăваш АССР Халăх Комиссарĕсен Совечĕпе ВКП(б) Чăваш Обкомĕн бюровĕ колхозсенче тĕрĕс пусуçаврăнăшсем тăвасси çинчен йышăннă постановленире Чăваш АССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Обкомĕ «Тислĕке пухса тата сыхласа усрас, торф кăларас тата унпа çĕре çемçетме усă курас тĕлĕшпе тумалли ĕçсем çинчен» 1940 çулти декабрĕн 18-мĕшĕнче йышăннă постановленине пĕтĕмпех пурнăçа кĕртме хушнă. 1942 çулти июлĕн 1-мĕшĕнчен кая юлмасăр, выльăх-чĕрлĕх ĕрчетекен кашни фермăпа кашни вите çумĕнче тислĕк сыхласа усрамалли вырăнсем туса пĕтермелле, вĕсенче простой майпа жижеприемник (шĕвексене пухмалли вырăн) тумалла. Навозохранилищĕсене выльăх картисенчен 50 метр аякрах, пурăнмалли çуртсенчен 200 метр аякка, çӳллĕрех тата типĕ вырăнта тума тăрăшмалла. Хăшпĕр колхозсенче тислĕк пухса усрамалли площадкăсем те пулаççĕ. Çак площадкăсем, навозохранилище пекех, выльăх картисенчен 50 метр аякра пулмалла. Площадкăн сарлакăшĕ 12 метр пулать, варрипе 2,5 метр сарлакĕш çул хăвараççĕ. Площадка тăршшĕне 50 ĕне пуçне 12 метр таран тумалла. Площадка çине 60 сантиметр хулăмĕш тислĕк кăлармалла, унтан вара кашни 1,5—2 сантиметр хулăмĕш тислĕк кăларсан хытарса пырас пулать.

Тислĕке усранă чухне унăн нӳрлĕхĕ пĕр пек пулмалла. Çавăнпа та тислĕк купи типсе кайсан, ун çине тислĕк шĕвекне е шыв ярса нӳретсе тăраççĕ. Хытарса купаланă тислĕк 2,5—3 уйăх хушшинче çĕрсе çитет, кайран вара уйхире тухса тăкма тытăнмалла. Паллах, площадкăсем туса хуни вăл вăхăтлăха çеç пулать. Кашни колхозăн выльăх-чĕрлĕх фермисем валли таран алтса тунă навозохранилищĕсемпе жижеприемниксем пулма тивĕç.

Колхозниксен хĕллехи пушă вăхăтра, çуна çулĕ пулсанах, тислĕке уя тăкса купаламалла. Купа сарлакăшĕ 3,5—4 метр, çӳллĕшĕ 1,5—2 метр пулмалла. Тислĕке купалама тытăниччен малтан аяла 30—50 сантиметр хулăмĕш улăм тураса пăрахмалла е торф тăкмалла.

Тислĕке уя илсе тухса штабеле купаланă чухне вăл шăнса ан хыттăр тесен, çак ĕçе 1—2 кун хушшинче пурнăçласа çитерме тăрăшмалла.

Колхоз правленийĕсен выльăх-чĕрлĕх бригадисемпе конюхсем валли кашни мăйракаллă шултăра выльăхран тата ытти выльăхсенчен мĕн чухлĕ тислĕк туса хатĕрлемелли çирĕп задани туса памалла. Кашни шултăра выльăхран илмелли тислĕк норми, 200—240 кун хушши усранине шута илсен, 9—10 тонна пулма тивĕçлĕ. (Выльăх-чĕрлĕх фермисен обязанноçне тислĕк пухса хатĕрлес ĕç çеç мар, çавăн пекех тата тислĕке навозохранилищĕне хурассипе ăна пăхса усрасси те кĕрет.

Тислĕке тĕрĕс пăхса усрас ответлăха уйхир бригадисен бригадирĕсем çине хумалла. Çакăнпа пĕрлех тислĕк пухса хатĕрлес задание тултаракан тата ăна пăхса усракан выльăх-чĕрлĕх бригадисене мĕнле тӳлемелли çинчен Чăваш АССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Обкомĕ йышăннă постановление те тĕрĕс пурнăçа кĕртсе пымалла.

Хальхи вăхăтра пире кашни килограмм тĕштырă хаклă пулса тăрать. Кашни çул вăйлă тырпул туса илес тесен, колхозсенчи выльăх тислĕкне пĕртте сая ямасăр пуçтарса пымалла.

И. КОСМИНСКИЙ.

ЧАССР Наркомземĕн производствăллă управленин агрономĕ.

60.336 литр сĕт

ÇĔРПУ. Ворошилов ячĕпе тăракан колхоз выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес тĕлĕшпе малта пыракан колхозсенчен пĕри шутланать. Колхозăн халь 5 ферма. Выльăх-чĕрлĕх ĕрчетмелли плана пур енĕпе те ирттерсе тултарнă. Çав вăхăтрах выльăхсен продуктивлăхĕ те кунран-кунах ӳссе пырать. План тăрăх çулталăк хушшинче 45 пин литр сĕт суса илмелле пулнă пулсан, октябрь уйăхĕ тĕлне 60.336 литр суса илнĕ. Çапла вара, кашни сăвакан ĕне вăтам шутпа 2.742,5 литр сĕт панă. «Дианка» ятлă ĕнерен 3.045 литр, «Дочка» ĕнерен—3.006 литр, «Аля» ĕнерен—2.975,5 литр, «Зорька» ĕнерен—2.846 литр сĕт суса илнĕ.

Прохорова юлташ 13.500 литр сĕт суса илес вырăнне 9 уйăх хушшинче 18.914 литр; Дрягункина юлташ 14.717 литр вырăнне 19.242 литр, Цветковăпа Петрова юлташсем 16.783-шер литр вырăнне 22.170-шар литр сĕт сунă.

Çĕнĕ закон тăрăх, çак дояркăсем халь 320—400-шар литр сĕт илнĕ.

В. ИГНАТЬЕВ.

Çĕнĕ закон пурнăçа кĕрсе пырать

Партипе правительство ялхуçалăх культурисен тухăçлăхне тата выльăх-чĕрлĕх продуктивноçне ӳстерешĕн колхозниксене ĕçшĕн хушса тӳлемелле туни колхозниксен ĕçлес хастарлăхне темиçе хут ӳстерчĕ. Сĕнтĕр районĕнчи «Заря» колхоз 17 пуç ĕнерен 9 уйăх хушшинче 24.913 литр сĕт суса илнĕ. Çапла вара, вĕсем планпа пăхниччен 5.173 литр ытлашши сĕт суса илнĕ. Доярка Т. Макарова юлташ планран ирттерсе 2.515 литр сĕт суса илнĕшĕн ăна çĕнĕ закон тăрăх ĕçкунĕ çумне хушса 377 литр сĕт параççĕ. Доярка К. Конторкина юлташа плана ирттерсе тултарнăшăн 398 литр сĕт памалла тунă.

«Быстрый» колхозăн сĕт-çу ферми те сĕт суса илмелли плана ирттерсе тултарнă. План тăрăх 22 ĕнерен 18.496 литр сĕт суса илмелле пулнă пулсан, вĕсем 22.694 литр суса илнĕ. Доярка И. Кириллова юлташ, Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкин участницĕ, плана ирттерсе тултарнăшăн 392 литр сĕт илет.

Çакăн пек лайăх тĕслĕхсем кăтартса ĕçлекен колхоз фермисем Сĕнтĕр районĕнче вуншарăн шутланаççĕ. Кашни доярка выльăх-чĕрлĕх продуктивноçне ӳстерсе пырса, вĕсенчен ытларах тупăш илессишĕн кĕрешет.

«КИМ» колхозри конюх А Наумов юлташ виçĕ кĕсре тата ĕçлекен лашасене 7 пуç пăхса усрать. Кăçал вăл виçĕ кĕсререн виçĕ тиха илсе, вĕсене пурне те сывă пăхса ӳстернĕ. Çакăншăн Наумов юлташа 75 тенкĕ хушса тӳленĕ.

«Çĕнĕ Юнга» колхозри паллă свинарка, Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкин участницĕ, Ф. Вазикова юлташ кашни амаран 20-шер çăвăр пăхса ӳстернĕ. Çапла вара, Вазикова юлташ планран ирттерсе 47 çăвăр пăхса ӳстернĕ, ăна 12 çăвăр памалла тунă. Çавăн пекех «Красное Сормово» колхозри сурăхсем пăхакан М. Морозовăпа А. Акрамовская юлташсем те планпа пăхниччен ирттерсе çăм касса илнĕшĕн тата çамрăк путексене пурне те лайăх пăхса усранăшăн ĕçкунĕ çумне хушса 2,8-шер килограмм çăм тата 7 тир илеççĕ.

Нумай колхозсенче тырпул тухăçне планпа пăхниччен ирттерсе тултарнă. «Авангард» колхозри И. Максимов юлташ бригади 6 гектар çинчен 17,92-шер центнер çурхи тулă пухса илнĕ. Планпа вĕсен 12 центнер илмелле пулнă. Çапла вара, тупăш валеçнĕ чухне Максимов юлташ бригадине 17,92 центнер хушса параççĕ. Çак бригадăра ĕçлекен М. Рыжкова юлташа ĕçкунĕ çумне хушса 182 килограмм, М. Кольцова юлташа 245 килограмм тулă параççĕ. «Ударник» колхозри виççĕмĕш бригада та тĕштырă тухăçлăхне планпа пăхниччен ирттерсе тултарнăшăн ĕçкунĕ çумне хушса 84 центнер тырă илет.

А. М.

Çĕрулми кăларса пĕтерчĕ

ОКТЯБРЬСКОЕ. Чăрăш Туçари ВКП(б) Чăваш Обкомĕ ячĕпе тăракан колхоз октябрĕн 12-мĕшĕнче çĕрулми кăларса пĕтерчĕ.

Халĕ уйри кĕлтесене капана хывас, авăн çапас ĕç хĕрсех пырать.

Ф. НИКОЛАЕВ.

Арпа-улăм çинчен

Хăшпĕр колхозсенче арпа-улăмсене начар, йӳнĕ апат вырăнне хурса хакласси пĕтмен-ха. Çак киревсĕр шухăша сирсе пăрахмалла. Кашни килограмм арпа-улăма хуçалла пăхса усрас пулать. Çуртырри улăмĕпе арпа тутă тытас тĕлĕшпе вăтам пахалăхлă утăран пĕрре те кая мар шутланаççĕ. Ăна çакăнтан курма пулать: пĕр килограмм сĕлĕ тутă тытас тĕлĕшпе 3,5 килограмм сĕлĕ улăмĕпе тата 3 килограмм урпа улăмĕпе е 2,5 килограмм вир улăмĕпе танлашать. Пĕр килограмм сĕлех 2 килограмм сĕлĕ арпипе тата 3 килограмм вир арпипе танлашать. Кĕрхи тырă улăмĕ çуртырри улăмĕнчен хытăрах тата вăл тутă тытас тĕлĕшпе те çуртырри улăмĕнчен каярах шутланать. Анчах çакă вăл ыраш улăмне хуçасăрла расходламаллине пĕрре те пĕлтермест. Колхозсенче ыраш улăмĕпе те кирлĕ таранах усă курма майсем пур.

Çуртри улăмне сĕтеклĕ апатсемпе пĕрле (тымар-çимĕç е силос) тата кăштах вăйлă апат хушса парсан, ĕнесем сĕт парассине чылай ӳстереççĕ.

Йĕтĕн арпи лайăх апат шутланать. Çавăн пекех пăрçа йышши культурăсен арписем те паха апат пулса тăраççĕ. Мĕншĕн тесен çак апатсенче белок нумай.

Çавăнпа та ĕнтĕ арпа-улăмсене кĕркуннерех лайăх пăхса усрама тăрăшмалла. Типĕ улăма çапнă хыççăнах улăм урине хывса лартас пулать. Арпасене çивиттиллĕ сарайсем айне е ӳплене хурса çиелтен улăмпа витмелле. Çапнă улăм чĕрĕрех пулсан, малтан ăна купана хурса типĕтсен усăллăрах. Çавăн хыççăн çеç улăм ури тума юрать. Çавăн пек чухне уйрăмăнах арпана пăсса пăрахасран сыхланни кирлĕ. Чĕрĕ арпана типĕтмесĕрех хулăмăн купаласа хурсан, хĕрсе кайнипе ик-виçĕ кунран кăвакарма тытăнать. Апла ан пултăр тесен, чĕрĕ арпана сарай айне е чердак çине 50 сантиметр хулăмĕш сарса, типсе çитиччченех пăтратса тăни кирлĕ. Типĕтнĕ хыççăн та ăна кашни 3—4 кунра пĕрре тавăрса тăрас пулать. Арпа пĕтĕмĕшпех типсе çитнĕ хыççăн çеç пĕр çĕре, çăмăр анман тата юр кĕмен вырăна купаласа лартмалла.

Правило пекех, улăма выльăха паричченмалтан ăна касса вĕтетмелле. Анчах çапла тунипех улăмăн тути лайăхланса çитеймест. Улăма лайăх тутăллă тăвас пулсан, малтан ăна йывăç чанасене е каткана тултарса вĕри шывпа вĕрилемелле. Лайăххăн пăтратнă хыççăн çиелтен чăптапа е кĕлтесемпе витсе хурас пулать. Выльăхсене тымар-çимĕçсемпе тăрантараççĕ пулсан, вĕсене малтан пĕчĕккĕн ваклаççĕ те соломорезка витĕр ярса тĕплĕн хутшăнтараççĕ. Çакăн хыççăн тымар-çимĕç сĕткенĕ вакланнă апат çумне сăрхăнать те выльăхсем вара ыраш улăмне те юратса çиеççĕ.

Выльăхсем улăма юратса çиччĕр тата çак апат выльăх хырăмне лайăх ĕçлеттертĕр тесен, ăна вĕри шывра 6—8 сехет хушши пĕçермелле. Çак хушăра улăм лайăх çемçелсе çитет. Çапла майпа хатĕрленĕ улăма выльăхсем ним хăвармиччченех çиеççĕ. Касса вакланă улăма чана хуриччен малтан хăшпĕр чухне çăнăх аланчăкне (сăсăл) е сĕлĕ çăнăхĕ ярса хутăштараççĕ. Çакăн пек апата выльăхсем юратаççĕ.

Улăмран выльăха валли химически майсемпе те лайăх апат хатĕрлеме пулать. Улăма 5—6 талăк хушши пĕр процентлă известь сĕчĕпе шӳтернĕ хыççăн улăмне шывпа лайăххăн çуса тасатас пулать. Çак майпа хатĕрленĕ апат питĕ тутă тытать.

Тырă арпине вĕри шывпа лайăххăн пĕçернĕ хыççăн мăйракаллă шултăра выльăхсене çеç пама юрать. Çак арпана лашасене çитерме юрамасть, мĕншĕн тесен вăл лаша çăварне тата пыршине суранлатма пултарать. Тусанлă арпана, çавăн пекех тăпраллă арпана, выльăхсене париччен малтан веялка витĕр кăларса тасатмалла. Выльăхсем арпана лайăх çиччĕр тесен, вĕри шывпа йĕпетсе 6 сехетрен кая мар пăспа çемçетес пулать.

Çак мероприятисене кăçал иртнĕ çулсенчен анлăрах пурнăçласа пыни кирлĕ. Капла аппаланмасăрах пирĕн выльăх апачĕ çитет темелле мар. Ку мероприятисене выльăх апачĕ сахал пирки мар, выльăхсене тутлă апатсем ытларах çитерсе вĕсенчен продукци нумайрах илес шутпа тăваççĕ. Çавăнпа та ĕнтĕ ССР Союзĕн Совнаркомĕ колхозсенче выльăхсене тăрантарас умĕн апата турама, улăма пăспа çемçетме, тĕштырăсене тата жмыхсене авăртма, çавнашкалах вĕтетме, тымар-çимĕçсене турама, çĕрулмиче пĕçерме сĕнет.

Пĕр-икĕ сăмах ыраш улăмне выльăх айне сарса парса усă курасси çинчен. Пур колхозсенче те пекех халь ыраш улăмне ваклаcа вĕтетмесĕрех выльăх айне пăрахса параççĕ. Çапла туниннчен усси питĕ сахал. Касса вĕтетмен улăм выльăх айĕнчи шĕвексене хăй çумне пĕтĕмпех туртса илме пултараймасть. Вĕтетмен улăм хăй çумне сахал сăрхăнтарса илме пултарать. Çав вăхăтрах 4-5 сантиметр тăршшĕ касса вĕтетнĕ улăм хăй çумне питĕ нумай шĕвек пухса тăрать. Кунпа пĕрлех улăма вĕтетсе усă курни колхозсене икĕ хута яхăн сахалтарах улăм расходлама май парать.

Выльăхсем айне вĕтетнĕ улăм сарса панин усси пысăк. Ун пек улăм хăй çумĕнче шĕвеке нумай тытса тăнипе пула унран пысăк пахалăхлă тислĕк пулать. Çакна колхоз фермисенче ĕçлекен работниксем яланах асра тытмалла.

А. Г.

Выльăхсен йышĕ ӳснĕ

ВАРМАР. Чылай колхозсем выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес тĕлĕшпе пысăк çитĕнӳсем турĕç. Районра халь 4—5-шер ферма тытакан колхозсем вуншарăн шутланаççĕ.

1941 çулăн малтанхи 9 уйăхĕ хушшинче кăна мăйракаллă шултăра выльăхсен йышĕ 22,7 процент, сыснасен хисепĕ 97 процент, сурăхсен хисепĕ 39,3 процент ӳснĕ. Чăх-чĕп ĕрчетмелли çулталăк планне 121,5 процент тултарнă.

Колхозниксем çине тăрса ĕçленипе хĕле валли кирлĕ таранах выльăх апачĕ хатĕрлесе хунă. Выльăх витисемпе карта-хурасене юсанă. Çăва тухнăранпа çĕнĕрен 32 вите лартнă.

Анчах выльăх-чĕрлĕхсене хĕл каçарма хатĕрленес тĕлĕшпе тумалли ĕçсем халĕ те нумай-ха. Çĕнĕ витесем лартмалли плана мĕнпурĕ те 57 процент кăна тултарнă. Нумаях пулмасть, колхоз председателĕсемпе ялсовет председателĕсен тата фермăра ĕçлекен работниксен районри канашлăвĕ пулса иртрĕ. Çак канашлу хĕле хатĕрленес тĕлĕшпе тумасăр юлнă ĕçсене чи кĕске срокра вĕçлеме йышăнчĕ.

И. СТЕПАНОВ.

Финагентсем тăрăшса ĕçлеççĕ

Сĕнтĕрвăрри районĕнчи колхозниксемпе единоличниксем налог, заем тата ытти тӳлевсен укçисене те срокченех тӳлесе татаççĕ.

Сăмахран, «Красный Волгарь» колхоз колхозникĕсем çĕнĕ заема 7820 тенкĕлĕх çырăнса, укçине виççĕмĕш кварталтах тӳлесе татрĕç. Ку ĕçре ялсовет председателĕ Соловьевпа финагент Борзова юлташсем хастарлăн ĕçлерĕç. Çавнашкалах Алымкассинчи «Кувшин», Чучукассинчи Молотов ячĕпе тăракан колхозсен колхозникĕсем те заем укçине срокченех тӳлесе татрĕç.

Агитаципе массăллă ĕçе лайăх туса пырса, Паникасси ялсовечĕ виççĕмĕш кварталти финанс планне 105,4 процент тултарчĕ.

Çак кунсенче районра финанс тĕлĕшпе ĕçлекенсен канашлăвĕ пулса иртрĕ. Канашлура тăваттăмĕш кварталти финанс планне пĕтĕмĕшпех тата срокчен тултарасси çинчен калаçрĕç. Октябрĕн малтанхи 10 кунĕ хушшинче районра укçа-тенкĕ пухас ĕçе лайăх пурнăçланă. Планпа 135,5 пин тенкĕ пухмалла пулнă пулсан, пурĕ 174,3 пин тенкĕ пухнă.

Уйрăмăнах Паникасси ялсовечĕ (председателĕ Степанов, финагент Михайлова) октябрĕн малтанхи вунă кунĕнче планпа 5,5 пин тенкĕ пухмалла пулнă пулсан, пурĕ 8,9 пин тенкĕ пухнă. Шуркасси ялсовечĕ (председателĕ Миронов, финагент Фомкина юлташсем) планпа 4,5 пин тенкĕ пухас вырăнне 12,5 пин тенкĕ пухнă. Çавнашкалах Новински ялсовечĕ (председателĕ Гаврилов, финагент Рябухина юлташсем), Турханкасси ялсовечĕ (председатель Николаев, финагент Акилов юлташсем) тата ытти ялсовечĕсем те финанс планне лайăх пурнăçланă.

Ку ялсовечĕсенче мĕнпур актив финанс планне тултарассишĕн тăрăшса ĕçлет.

Хăшпĕр ялсовечĕсем ку ĕçпе çавах кая юлса пыраççĕ-ха. Акă, Астакассипе Кушниково ялсовечĕсем укçа-тенкĕ пухмалли плана октябрĕн малтанхи вунă кунĕ хушшинче 63 процент кăна тултарнă.

Канашлура тухса калакансем, пурте пĕр шухăшлă пулса, Октябрь уявĕ умĕнхи социализмлă ăмăртăва хутшăнса аслă уяв тĕлне IV-мĕш кварталти финплана 80 процент тултарма пулчĕç.

Г. РЯБИН.

Перекет кассине укçа хываççĕ

ВĂРНАР. СССР Финанс Халăх Комиссариачĕ 1941 çулти июнĕн 23-мĕш хыççăн перекет кассисене хывнă укçа-тенке вкладчиксене кирек хăш вăхăтра та тата кирек мĕн чухлĕ те памалли çинчен кăларнă распоряжени хыççăн районра вкладчиксен йышĕ тата вĕсем хывакан укçа шучĕ ӳсни палăрать. Июнĕн 23-мĕшĕнчен пуçласа паянхи куна перекет кассине 198.925 тенкĕ хывнă.

Поселок çынни Ш. юлташ 1000 тенкĕ хывса, çапла каларĕ: «Эпĕ перекетленĕ укçапа государство тăшмана çапса аркатас ĕçре усă куртăр», терĕ. Çавăн пекех, гражданин К. 1000 тенкĕ, М.—2800 тенкĕ, Б.—1500 тенкĕ, А. 1500 тенкĕ, Щ.—1000 тенкĕ хывнă.

В. М.

КĔРХИ КУНСЕМ

(Калав)

Никанор паян та, ытти кунсенчи пекех, ирхине ирех тăчĕ те, хăйĕн çитмĕл çулхи ватă амăшне çапла каларĕ:

— Анне! эпĕ паян Шурдан тăрăхĕнчи ялсене каятăп, ĕнер колхозниксен пухăвĕнче çитес çул валли пыл хурчĕ вĕллисем туянма хушрĕç, çавсене шырас пулать,—терĕ.

— Ĕнтĕ колхоз председательне кĕнĕрепе килти ĕçсене нимĕн те тăвайми пултăн, яланах çӳремелли тупăнать. Мĕн тăвас тетĕн ĕнтĕ, халăх хушнине итлесех пулать, каятăн пуль,—терĕ амăшĕ те.

Унтан кăшт тăхтаса тăчĕ те:

— Кин туянса ямастăн-ха темшĕн,—терĕ.

— Туянатпăр, ак, анне, кăшт ерçемха.

Никанор, сăран тужуркине тăхăнса, икĕ кĕпçеллĕ центральнине çакрĕ те пӳртрен тухрĕ. Тулта Роланд йыттине йыхăрса илчĕ, хуллен Хыçалкас урамнелле утрĕ.

* * *

Хĕвел кăнтăрла вăхăтнелле çитнĕ çĕре Сĕнтĕрвăррин аслă рощи витĕр тухса, Никанор таçтанах сарăлса выртакан аслă Çавал улăхне çитсе тухрĕ. Улăха тухсан чарăнса тăчĕ те перус çавăрса чĕртсе ячĕ. Унтан илемлĕн тăсăлса выртакан Шурдан улăхне хура шăрçа пек çутă сенкер кӳлĕсемпе тĕллесе пăхса тăчĕ.

Шурдан улăхĕ кĕрхи тĕксĕм çанталăкра та илемлĕн çуталса выртать. Улăха илемлĕрех тĕс парса, хăмăшлăхпа чĕркенĕ кӳлĕсем илем кĕртеççĕ. Улăхăн сылтăм енчипе Çавалту вăрманĕ кашласа ларать.

Акă, Никанор пĕрре улăхра кӳлĕсем çине, тепре Çавалту вăрманĕ çине пăхса тăнă вăхăтра, таçтан хатаран, Атăл енчен пĕр тĕркĕн кайăк кăвакалĕсем Никанорпа Роланд тăнă çĕрелле вĕçсе пычĕç, вĕсенчен инçе те мар çуталса выртакан кӳлĕ çине вĕçсе анчĕç. Никанор Роландпа пĕрле кӳлĕ еннелле хуллен шума пуçларĕ.

Вăл пĕрре чикĕре хуралта тăнă чух пĕр пысăк шпиона тытнине аса илчĕ. Ушăн ăна хăй аллинчи централкăна парса наградăланине аса илчĕ.

— Çарта отлично переттĕм, ĕнуштĕ халĕ пĕр кăвакал та тытса юлаймăп,—тесе кӳлĕ хĕрне пычĕ.

Вăл, ним сас-чĕв кăлармасăр, хăмăшлăх хушшине шăвăнса кĕчĕ. Унтан кăвакалсем хăш еннелле ишнине сăнама пуçларĕ. Пăшалне хуллен çĕклесе, хăмăшлăх выртакан кӳлĕ çинче ишсе çӳрекен кăвакалсем çине тĕллесе печĕ. Кăвакалсем çӳлелле вĕçсе çĕкленчĕç. Çав хушăра тепре тĕллесе печĕ. Тăватă кăвакал шыва персе анчĕç. Роланд вĕсене кӳлĕрен часах пуçтарса илсе тухрĕ.

Никанор кăвакалсене майĕнчен шпагатпа çыхса çакса ячĕ те аяхра курăнакан утар патнелле утрĕ.

Çавалту вăрманĕ витĕр пĕр ансăр сукмакпа çур тăвайкине хăпарсан, утар тĕлне, пĕр пысăк уçланкăна çитсе тухрĕ.

Уçланкăн пĕр кĕтессинче, лапсака вăтă юман айĕнче, утар хуралçи валли тунă пĕр пĕчĕкрех пӳрт ларни курăнчĕ. Çав пӳрт çенĕхĕнчен пĕр пысăк хăмăр кăвак йытă сиксе тухса, Никанорпа Роланд çинелле сиксех вĕрме пуçларĕ. Утарти пӳртрен пĕр кăвак çӳçлĕ старик тухрĕ.

— Ачам, эсĕ ăçта каятăн, ăçтисем пулатăн?—ыйтрĕ старик.

— Эпĕ пыл хурчĕсем сутакана шырама тухнă. Хам эпĕ Уйкассем пулатăп,—терĕ Никанор.

— Хуртсем сутакана шыракан çын мĕнле вара кăвакалсем тытса çӳрет?

— Сирĕн Шурдан улăхĕнчи кӳлĕсенче кайăк кăвакалĕсем нумаййине пĕлсе пăшала çаксах тухрăм та, чăнах та тăватă кăвакал тытма тӳр килчĕ.

Старик хăй йыттине вĕрме чарса Никанора пӳрте илсе кĕчĕ.

— Сирĕн колхоз хуртсем сутать-ши?—терĕ Никанор пӳрте кĕрсен.

— Пĕркунхи пухура пĕр çирĕм вĕлле сутас тесе калаçнă терĕç никак, анчах сутаççех-ши, ăна татса калама пултараймастăп. Ман хĕрача хуртсене пăхаканех-ха. Пăртак тăхтаса пăх, килет ак, вăл калĕ.

Старик кăшт чарăнса тăчĕ. Унтан:

— Сирĕн ялти Трофим Тимофеевич пурăнать-и?—тесе ыйтрĕ.

— Вăл вилни кăçалхипе тăватă çул çитрĕ. Иртнĕ çул юлашки çимĕкĕ пулчĕ.

— Шел старике, пирĕн ялта пĕр вунтăватă çул каярах хăйĕн ывăлĕпе тăтăшах тăватă çул кĕтӳ кĕтсе çӳрерĕç. Ывăлĕ Никанор ятлăччĕ пулас, халь ĕнтĕ пысăк пулнă пуль. Вăл, çав Никанор ятлăскер, кĕтӳ ярсан ман ачасем патне яланах выляма пыратчĕ.

— Трофим Тимофеевич—пирĕн атте вăл, Никанорĕ эпĕ хам пулатăп,—терĕ Никанор хумханарах. Эсĕ вара Чучукассинчи Якку мучи пулатни?

— Çавă пулатăп.

— Эпир аттепе сирĕн ялта кĕтӳ кĕтнине шутласан, халь эсĕ палламалла мар ватăлса кайнă. Унчух сан кăвакарни пĕр çӳç пĕрчи те çукчĕ-çке?

— Ĕнтĕ ватăлмалăх та пур, çитмĕле кайрăм,—терĕ хайхи старик, Никанор çине тинкеререх пăхса.

— Сирĕн Геннади ăçта халь?

— Геннади Хусанта, выльăх тухтăрне тухмалли институтра юлашки çул вĕренет. Кĕтерне те хутла пĕр вунă çул хушши вĕренчĕ. Вунă çул вĕренсе вăтам шкул пĕтернĕ хыççăн пĕр çул килте пурăнчĕ те, колхоз правленитем майпа пыл хурчĕ пăхма вĕренмелли курса ярса вĕрентрĕ. Курсран вĕренсе тухсан, хурт-хăмăр ĕçĕпе питĕ интересленсе ĕçлеме пуçларĕ. Халь колхозăн икĕ утарĕпе те заведующинче ĕçлет. Иртнĕ çул кашни вĕлле пуçĕнчен тăватшар пăт пыл туса илнĕшĕн тата кашни вунă вĕллерен çичшер вĕлле искусственнăй майпа уйăрнăшăн кăçал ăна Мускава ялхуçалăх выставкине ячĕç. Пирĕн Кĕтерне пăхма пуçличчен колхозăн утмăл вĕллерен хĕрĕх ытларах анчах тăрса юлчĕ. Халь колхозăн 240 вĕллене çитрĕ. Çавна кура кăçал 50 вĕллепе çĕнĕрен тепĕр утар турĕç. Халĕ ĕнтĕ колхозра тăрăшса ĕçлекен колхозниксен çемьисем ĕçкунĕпе вун-вуникĕ кĕрепенке пыл илме пуçларĕç.

Ĕлĕк пирĕн ялта пыл хурчĕ тытакансем леш пуян Кузьма Кандратич ывăлĕсем: Петр Кузьмичпа Макар Кузьмич анчах пулнă. Вĕсем, хăйсене раскулачить тăвасран хăраса, ялта колхоз пуçлансанах колхоза кĕчĕç те, çак хурт пахчине колхоза пачĕç. Хăвах лайăх пĕлен, пирĕн ялта урăх вĕсемсĕр пуçсăр пыл хурчĕсене пăхма пĕлекенни çук пулнă, вара çав утмăл вĕлле хурт-хăмăра пăхма вĕсенех хушрĕç. Çапла вара пĕр çул пăхаççĕ, икĕ çул пăхаççĕ, виççĕ те, тăваттă та вĕсемех пăхаççĕ, анчах пыл хурчĕсем хунас вырăнне каялла чакма пуçларĕç, тата пылне те нихçан та ыррăн юхтарса колхоза памасчĕç. Хайхи колхозниксем: хурт-хăмăр пирки пустуй ĕçкунĕсемпе укçа-тенкĕсене тăкатăр, ни хурчĕ хунамасть, ни пылĕ çук тесе, пухусенче шавлама пуçларĕç. Çапла шавлакаласан, хурт-хăмăрсене лăхмашкăн пирĕн Кĕтернене курса ярса вĕрентрĕç те, Кĕтерне курсран вĕренсе килсенех хайхи хуртсене пăхма пуçларĕ. Кĕтернепе пĕрле пăхмашкăн колхозра тăрăшса ĕçлекен колхознике—Иван Михалчăна хушрĕç. Вара хуртсем хунама та, пыл та пама пуçларĕç.

Пĕррехинче, Кĕтерне хурт пăхма пуçланă çулах-ха вăл, хуртсем пыл хурса тултарнă тĕлте, пĕр каçхине сывăрма выртнăччĕ анчах, ман йытă Пулкан хурт вĕллисем хушшине сиксех вĕрсе кайрĕ. Эпĕ сиксе тăтăм. Пулкан вĕллесем хушшинче çаплах сиксе вĕрет. Хам йытă вĕрнĕ еннелле тинкерсе пăхма пуçларăм, вара вĕллесем хушшинче икĕ çын мĕлки вĕллесенчен магазин рамисене вĕркĕчпех тĕтĕрсе кăларса илни курăнса кайрĕ. Унтан çак айăкри чӳречерен çенĕк алăкĕ еннелле пăхрăм. Çенĕк алăкĕ умĕнче пĕр хура мĕлке рычаг çĕклесе тăни курăнса кайрĕ. Ним тума аптранипе Пулкана йăхăртăм та, çак çын çине уçлатрăм. Ман Пулкан çынна туллама пуçларĕ. Çавна кура магазин рамисене кăларса илме тытăннă çынсем чупса килсе, йытта патакпа çапма пуçларĕç. Такăшĕ йытта пуç урлă пачĕ те, хайхи ман йытă таçта çухăрса тарчĕ. Унтан çенĕк алăкне çĕмĕрме пуçларĕç. Çĕмĕрсен-çĕмĕрсен çенĕк алăкне ватрĕç те, унтан пӳрт алăкне çĕмĕрме пуçларĕç. Эпĕ алăк хăми витĕрех пăшалпа пеме пуçларăм. Вĕсем кăптăр-каптăр тутарса таçта пытанса пĕтрĕç. Кăвак çут килме пуçласан, ман Пулкан çенĕк алăкĕ умне килсе выртрĕ. Тул çутăлса çитсен тула тухрăм та, сăтăр тума тытăннă вĕлле патне кайрăм. Çав вĕллерен хăйсем виçĕ пыллă рама кăларса, вĕлле çумне таянтарса тăратнă тата хурт тĕтĕрмелли вĕркĕчине те пăрахсах хăварнă. Вĕркĕчи хăми çине кăвак краскăпа П. К. саспаллисем çырнă. Çавăнпа вĕркĕчи Петр Кузьмичăн пулĕ тесе шухăшларăм.

Ку пулса иртнĕ ирсĕр ĕç пирки колхоз председательне Ананий Антонова кайса каларăм.

Çавăнтан кайран вара виççĕн хурал тăма пуçларăмăр. Çапла, пĕрик кун хурал тăрсан, каç пулас чух Кĕтерне Пулкан йытăпа килтен пирĕн пата апат илсе килме тухнă пулнă. Эпир вăл вăхăтра каçхи апат тума ларнă пулнă. Çапла апат çисе ларнă чухнех, улăх енче, вăрманта, хай пирĕн Кĕтерне сасартăк: кăравулл! вĕлереççĕ! тесе кăшкăрса ячĕ. Пулкан çаплах хăрлатса тахăшне туллама пуçларĕ.

Утарта пулнă Иван Матвеевич, маттурскер, Кĕтерне сассипе Пулкан сассине илтрĕ те, картечпа авăрланă централка пăшала çĕклесе, вĕсен еннелле тапса сикрĕ. Эпир Иван Михалчăпа пуртăпа сенĕк çĕклесе ун хыççăн чупрăмăр. Эпир вăрмана кĕнĕ чух Кĕтерне сасси илтĕнми те пулчĕ, анчах Пулкан тахăшне хăрлатса туллани илтĕнет. Çапла, эпир вăрмана кĕрсен пĕрик-виç чалăш пек чупрăмăр-и, е чупмарăмăр-и, хайхи пирĕн Иван Матвеевич:

— Руки вверх!—тесе пирĕнтен пĕр вăтăр-хĕрĕх чалăшра, вăрманта, хаяррăн кăшкăрса ячĕ. Эпир ун патне хашкаса чупса çитнĕ чухне лешсем виççĕшĕ те чĕркуçленсе ларнă та хăйсен ирсĕр ĕçĕсемшĕн каçару ыйтма пуçланă. Эпир çитсессĕнех Иван Матвеевич:

— Кĕтернене часрах михĕ ăшĕнчен туртса кăларăр,—терĕ.

Эпир хыпалансах Кĕтернене михĕ ăшĕнчен туртса кăлартăмăр. Çăварне ваткăпа пăкласа çыхса лартнă пулнă.

Унтан çав хура çăхансен кăсйисене ухтартăмăр та вĕсене правленине илсе кайрăмăр.

Правленине çитсен, колхоз председателĕ Антонов ман еннелле пăхса:

— Ну, Якку мучи, хайхи çăхансене чĕрĕллех тытрăмăр-и?—терĕ.

(Юлашки 4-мĕш страницăра)

Шалти охранăн чаçĕсем строевой занятисенче (Англия).

Бивербрук выступленийĕ

ЛОНДОН, октябрĕн 24-мĕш. (ТАСС). Рейтер агентстви лордсен палатинче Бивербрук сăмах тухса калани çинчен пĕлтерет. Бивербрук хăйĕн сăмахĕнче виçĕ державăн — ССР Союзĕн, Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсен тата Великобританин Мускаври конференцийĕн ĕçĕсем çинчен тĕплĕн çутатса панă.

Бивербрук çапла пĕлтернĕ: ССР Союзĕн вăрçăра пĕтнĕ танкĕсемпе самолечĕсем вырăнне Англипе Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсенчен танксемпе самолетсем çийĕнчех тăратма пулса, вăл хăй тата Гарриман Сталина сăмах панă,—тенĕ. Çавăн пекех Бивербрук: Мускаври канашлура ССР Союзне кирлĕ таран алюминий, пăхăр, тăхлан, олово, кобальт, латунь, джут, çăм тата шеллак парса тăмалли программăна палăртса хунă, тесе пĕлтернĕ. «Сталина октябрь уйăхĕнче мĕн пама пулнине эпĕ Англие таврăниччен тиесе ăсатнă»,—тенĕ Бивербрук. Вăл малалла Америкăран хĕçпăшал тăратас ĕç те ăнăçлăн пулса пыни çинчен пĕлтернĕ, çакăн пирки Англи суту-илӳ комиссийĕн председателĕ Тейлор Вашингтонран хыпар панă, тенĕ.

Англи промышленноçне йывăр килет пулсан та, вăл хăйĕн задачисене пурнăçа кĕртессине шанса тăни çинчен каланă Бивербрук. Çакăнпа пĕрлех Англири рабочисен, Англи çине тăшман килсе тапăнас пулсан, çĕршыва хӳтлемешкĕн алла хĕçпăшал тытма хатĕр тăмалла; иккĕленмелли çук, тăшман килсе тапăнасси вăл пулатех. Ун чухне вара, халĕ Мускавра пурăнакан çынсем пурте хăйсен столицине хӳтлеме тăнă пекех, пĕтĕм халăхăн вăрçа тухмалла пулать. Юлашкинчен Бивербрук Россиян оборона хăвачĕ çине хăй çирĕп шанса тăни çинчен пĕлтернĕ. Лордсен палати, пурте пĕр шухăшлă пулса, Россия тăшмана хирĕç геройла тăрса çапăçнинчен тĕлĕнсе хĕпĕртени çинчен калакан резолюци йышăннă.

Англи самолечĕсем Неаполь çине тапăнни

БЕРН, октябрĕн 24-мĕш. (ТАСС). Италин авиаци министерстви Англи самолечĕсем Неаполь хули çине 5 сехет хушши тапăнни çинчен тĕплĕн пĕлтернине пичетлесе кăларнă. Итальянецсем официальнăй йĕркепе ирĕксĕрех йышăннă тăрăх, Англи авиацийĕн тапăнăвĕ Неаполь хулине ытла та вăйлăн ишĕлтернĕ. Англи авиацийĕ Итали çине çак кунсенче час-часах вĕçсе пырса тапăнни Итали халăхĕн шухăш-кăмăлĕсене ытла та пăтарса лартнă. Ютçĕршыв журналисчĕсем çакна пĕлнĕ: Италин тинĕс хĕрринчи сыранĕсенче васкаса укрепленисем тăваççĕ, ку вăл итальянецсем хăйсем çине Англи çарĕ кĕрсе каясран хăраса тăнине кăтартать. Курортлă вырăнсенчен çирĕплетнĕ пунктсем тăваççĕ; ресторансенче, кафесенче, ташламалли залсенче халĕ казармăсем тăваççĕ.

Тинĕс çинчи вăрçă

НЬЮ-ЙОРК, октябрĕн 24-мĕш. (ТАСС). Ассошиэйтед пресс агентствин корреспонденчĕ Александрирен пĕлтернĕ тăрăх, Англин официальнăй çыннисем çапла калаççĕ: юлашки икĕ уйăх хушшинче Англин хĕçпăшаллă вăйĕсем тĕнĕл держависен суднисене, вăтамăн шутласан, кунсерен пĕрер пароход путарса тăнă. Октябрĕн 1-мĕшĕнчен пуçласа Италипе Ливи хушшинчи çул çинче тĕнĕл держависен суднисене мĕнпурĕ 22 пароход путарнă, унсăр пуçне 9 суднăна чылаях сиен тунă. Çак карапсен водоизмещенине 50.000 тонна тесе шутлама пулать.

Çав хыпарсем тăрăхах, Италия вăрçа хутшăннă вăхăтран пуçласа октябрĕн 1-мĕшне çитиччен Англин хĕçпăшаллă вăйĕсем Вăтаçĕр тинĕсĕпе Хĕрлĕ тинĕсре тĕнĕл держависен 851.000 тонна водоизмещениллĕ суднисене путарнă.

Тата 200 çынна асаплантарса вĕлернĕ

НЬЮ-ЙОРК, октябрĕн 23-мĕш. (ТАСС). Сербири «Новое время» хаçат çырни çине кăтартса, Ассошиэйтед пресс агентстви çапла пĕлтерет: серб партизанĕсем нимĕçсен салтакĕсемпе офицерĕсене тапăнсах тăнăшăн сербсене 200 çынна асаплантарса вĕлернĕ.

Англи тред-юнионĕсен делегацийĕ Масленников ячĕпе тăракан заводри рабочисем патĕнче

Октябрĕн 24-мĕшĕнче Куйбышев хулинче Англи тред-юнионĕсен делегацийĕ Масленников ячĕпе тăракан заводра пырса курнă. Делегацине тред-юнионсен Конгресĕн генеральнăй секретарĕ господин Ситрин ертсе пырать. Заводри рабочисемпе тунă тĕлпулура ВЦСПС генеральнăй секретарĕ Шверник юлташ пулнă. 6-мĕш цехра митинг пулнă. Митинг ССР Союзĕпе Англи рабочийĕсем хушшинчи туслăх демонстрацийĕ пулса тăнă. Англири рабочи класăн делегацине 6-мĕш цехри рабочисен ячĕпе слесарь Светников юлташ, работница Ярмосова юлташ тата заводри мĕнпур рабочисемпе инженерно-технически работникĕсен ячĕпе Демидов юлташ саламланă. Митингра тред-юнионсен Конгресĕн генеральнăй секретарĕ господин Ситрин сăмах тухса каланă. Вăл Англири рабочи класăн ячĕпе çапла каланă: Хĕрлĕ Çарпа совет халăхĕ гитлерла Германие хирĕç кĕрешекен çапăçура кăтартакан героизм пирĕн чуна хăпартать, тенĕ. Вăл çапла шантарнă: Англие таврăнсан, тред-юнионсен делегацийĕ Англия Совет Союзне паракан пулăшăва вăйлатасшăн унтан хăйĕнчен килекен мĕнпур майсемпе пуринпе те усă курĕ, мĕншĕн тесен Совет Союзĕ гитлеризма хирĕç тăрать, гитлеризм вăл — Совет Союзĕпе Англин кăна мар, пĕтĕм прогрессивлă этемлĕхĕн чи хаяр тăшманĕ, тенĕ.

Митинг пĕтсен, делегаци темиçе сехет хушши завода пăхса çӳренĕ. (ТАСС).

Тискер-кайăксене ĕмĕр-ĕмĕрех ылханатпăр

Петр Нефедов колхозник каласа пани

Пирĕн чаçсем фронтăн малти линийĕ патĕнчи районра куçса пынă вăхăтра пире пĕр старик-колхозник тĕл пулчĕ. Вăл çывхарах çитрĕ те хăйĕн тулли тултарнă миххине хулпуççи çинчен илчĕ, унтан çăкăр, çĕрулми тата савăт-сапасемпе тултарнă витрине çĕре лартрĕ. Пиçиххи хушшине хĕстернĕ пуртине кăларчĕ, сăх-сăхрĕ, унтан, йывăррăн сывласа илсе, пирĕн çумма ларчĕ.

Старик тем каласшăнччĕ, анчах сăмах вырăнне унăн кăкăрĕнчен тарăннăн йынăшни çеç илтĕнчĕ. Унăн усăнса аннă, пĕркеленчĕксемпе витĕннĕ куçĕсем шывланчĕç, хыткан аллисем çĕр патне туртăнчĕç.

Эпир ним чĕнмесĕр кĕтсе тăратпăр. Старик лăпланчĕ. Шыв ĕçрĕ те калама пуçларĕ.

— Ватă ĕнтĕ эпĕ, часах çулсем саккăрмĕш теçетке çине куçаççĕ. Петр тесе чĕнеççĕ мана. Хушамат Нефедов. Пĕтĕм хамăн ĕмĕре эпĕ çав çунакан ялта пурăнса ирттернĕ.

Вунă çул каялла карчăк вилчĕ, эпĕ хĕрĕмпе тăрса юлтăм. Вăл ун чухне хулара учительница пулма вĕренетчĕ. Хĕлле час-часах эпĕ ун патне кайса кураттăм. Пашалу пĕçерсе хатĕрлеттĕм, пыл илеттĕм те пĕр пĕчченех çулпа тухса утаттăм. Наташăпа унăн юлташĕсем яланах хаваслăн кĕтсе илетчĕç мана.

Çуркунне вăл вĕренсе пĕтерчĕ. Ялах ĕçлеме юлчĕ, вĕрентме пуçларĕ. Иккĕмĕш хĕл çине кайсан, юнашар ялти учителе Василий Ивановича качча кайрĕ. Мана йăпанса пурăнма вĕсен Вася ятлă ывăлĕ çуралчĕ. Мĕн пĕчĕкрен пăхса ӳстертĕм эпĕ ăна.

Пурăнмаллаччĕ те пурăнмаллаччĕ ĕнтĕ пирĕн. Внук ӳссе çитрĕ, шкула каякан пулчĕ.

Вăрçă пуçлансан Василий Иванович фронта кайрĕ. Наташа...—Старик пĕр минутăлăха нимĕн те чĕнмерĕ.—Çук ĕнтĕ текех манăн Наташа. Вăл канмалли çурта кайнăччĕ, тек килмест. Станцăра вилнĕ вăл. Виçĕ кун хушши эпĕ ăна шырарăм, çĕр ăшне те, кăмрăк ăшне те чакаласа пăхрăм, тупаймарăм. Нимĕçсем самолет çинчен бомба пăрахса вĕлернĕ ăна.

Эпир Васяпа иксĕмĕр тăрса юлтăмăр. Амăшĕ çинчен эпĕ внука каламан, ашшĕне нимĕн те çырман, тем çине шанаттăм, кĕтеттĕм. Миçе çĕр çывăрмасăр иртрĕ пуль! Ача çывăрса каятчĕ, аллисене сарса пăрахатчĕ, эпĕ ун патĕнче çĕрĕпе пăхса макăрса лараттăм.

Ĕнер кăнтăрла тĕлнелле пирĕн яла нимĕçсем çавăрса илчĕç. Ман пата икĕ салтак пычĕç те шкула кайма хушрĕç. Внук ярасшăн мар мана, ман урасенчен ярса илнĕ те макăрать. Салтак ăна аттипе тапса ячĕ. Ачана хĕрхеннипе манăн куçăмсем хуралса кайрĕç. Эпĕ нимĕç патне чупса пытăм, мана тахăш пуçран пит хытă пырса çапрĕ, вара эпĕ ӳкрĕм. Мĕн чухлĕ выртнине астумастăп. Тăрсан пăхатăп, манăн ача çук. Пӳртре йăлт тустарса пĕтернĕ.

Аран-аран тăтăм та шкул патнелле утрăм. Урамра Вася сассине тата темиçе хутчен пăшалран пенине илтрĕм. Шкул алăкĕ патнелле чупрăм. Унта икĕ салтак ачана урисенчен туртса урама илсе тухнине куртăм. Васян пуçĕ кашни картлашка çумне çапăнса пырать, картлашка тăрăх юн юхать.

— Тискер-кайăксем!—тесе кăшкăрса ача патне чупса пытăм. Пĕр салтакĕ мана такăнтарса ӳкерчĕ, тепри тулама пуçларĕ.

Тăна кĕрсен пăхатăп—эпĕ пахчара иккен. Манăн çумра колхоз председателĕн арăмĕ выртать, вăл та йăлт юнланса, ванса пĕтнĕ. Вăл мана нимĕçсем Васяран мĕнле ыйтса тĕпчени çинчен, ăна мĕнле хĕнени çинчен каласа пачĕ. Ачаран колхоз председателĕпе ялти ытти арçынсем партизанла ĕçсем тума ăçталла кайнине ыйтнă иккен. Ача нимĕн те каламан. Председатель арăмĕ каланă тăрăх, ачана хамăр ялти кулак Семен Тотмин тĕпченĕ пулнă.

Хĕрарăмсем ачан виллине кăтартрĕç мана. Çав çĕрех эпĕ ăна шкул çывăхĕнчи çамрăк хурăнсем айне пытартăм. Унтан нумайччен нӳрлĕ çĕр çине выртса макăртăм. Ирпе киле таврăнтăм.

Алăксем уçă. Сĕтел çинче эрех кĕленчисем тăраççĕ, хăяр таткисем, кăшласа пăрахнă шăмăсем выртаççĕ, урайĕнче ӳсĕр нимĕçсем харлаттарса çывăраççĕ. Вĕсен хушшинче хайхи Тотмин та пур.

Эпĕ çĕçĕ ярса илтĕм, унтан шухăшларăм:

— Çук, çĕçĕ сахал вĕсене.

Пуртă илтĕм те Семен патне пытăм. Вăл ыйăх тĕлĕшпе çаврăнкалать, тискер-кайăк пек шăлĕсене шатăртаттарать. Ним хĕрхенӳсĕр касса турарăм эпĕ ăна. Пĕр май килнĕ чух нимĕçсене те пуçтартăм. Унтан хам шăппăн тухса утрăм...

Старик каласа пĕтерчĕ. Хăй пĕрмаях çунакан тăван ялĕ еннелле пăхать.

Старший политрук М. НЕЧЕТОВ.

Çурçĕр-Хĕвеланăç енĕ.

ТИВĔÇЛĔ БОЕЦСЕМ ПУЛМА ХАТĔРЛЕНЕÇÇĔ

ÇĔМĔРЛЕ. («Чăваш Коммуни» корр.). Районра ĕççыннисене çар ĕçне вĕрентес тĕлĕшпе темиçе пункт организациленĕ. Вăл шутран хулара 4 пункт ĕçлет. Занятисем пур пунктсенче те тенĕ пекех организованно иртеççĕ.

Малтанхи занятисенче стройра çӳреме, винтовкăн материальнăй чăсĕсене, противогаза тата дисциплинарнăй устава вĕренчĕç. Командирсем программăра кăтартнă заданисене çирĕппĕн пурнăçласа пыраççĕ. Уйрăмăнах вĕсем дисциплина ыйтăвĕ çине ытларах çаврăнса пăхаççĕ, çирĕп дисциплинăллă, хăюллă боецсем пулма вĕрентеççĕ.

Ĕççыннисене обязательнăй йĕркепе çар ĕçне вĕрентессине Кăмашари тата Хутарти вĕренӳ пункчĕсенче лайăх организациленĕ. Кунта вĕренме тивĕçлĕ çыннисене пурне те вĕренĕве явăçтарнă. Халь кашни çын пысăк хастарлăхпа вĕренет.

Вĕренӳ пункчĕсенче политикăллă-массăллă ĕçе те аван йĕркеленĕ. Политруксем кашни кунах тĕрлĕрен темăсем тăрăх калаçусем ирттереççĕ, Совет Информаци Бюровĕн пĕлтерĕвĕсем çинчен каласа параççĕ. Кăмашари вĕренӳ пунктĕнчи политрук коммунист Шугаев юлташ юлашки вăхăтра кăна отечественнăй вăрçă çинчен темиçе хутчен калаçусем туса ирттерчĕ. Вĕренекенсем ăна пысăк тимлĕхпе итлеççĕ. Паллах, фронтран килекен хыпарсем, красноармеецсемпе летчиксен, моряксен паттăрла ĕçĕсем пурне те хытă интереслентереççĕ. Çавăнпа вĕсем: «эпир çар ĕçне отлично вĕренме, фронта кайсан тăшмана хирĕç пĕтĕм вăя хурса çапăçма пулатпăр», теççĕ.

...Таса та илемлĕ зал. Стенасем çинче лозунгсемпе картинăсем. Ку вăл «Большевик» колхозăн клубĕ. Паян кунта Егоркинăри вĕренӳ пунктĕнчи боецсем пуçтараннă. Залра нимĕнле сас-чӳ те илтĕнмест, политрук çеç калаçать.

— Гитлерла бандитсене хирĕç пирĕн Хĕрлĕ Çар боецĕсем паттăрла çапăçаççĕ. Вăхăт çитĕ, çав çĕленкалтасене çĕр пичĕ çинчен шăлса ыватăпăр, — тет политрук. Унтан вăл хаçатсем çинче пичетленсе тухнă фронтри боевой эпизодсем çинчен каласа парать.

— Ыйтусем пур-и?

— Çук!

Боецсем йĕркеллĕн урама тухаççĕ. Пурте, пĕр-пĕрне кансĕрлемесĕр, çирĕп йĕркене пăхăнса строя тăраççĕ. Дисциплинăна пăсакансем çук. Кашниех командир вĕрентнĕ пек çăмăллăн, йĕркеллĕн утма тăрăшать.

Егоркинăри вĕренӳ пунктĕнче те çар ĕçне вĕренесси аван пырать. Занятисем расписани тăрăх йĕркеллĕн, пысăк организованноçпа пулса иртеççĕ. Вĕренӳ пунктĕнче «Боец» стена хаçачĕ тухса тăрать.

Çак кунсенче райвоенкоматра всевобуч тĕлĕшпе ĕçлекен вĕренӳ пункчĕсен начальникĕсемпе политработниксен канашлăвĕ пулса иртрĕ. Кунта вĕсене малашнехи вĕренĕвĕн программисемпе тата расписанисемпе паллаштарчĕç, вĕренӳре кирлĕ ыйтусем тăрăх инструктаж пачĕç. Вĕренӳ пункчĕн начальникĕсем çар ĕçне вĕрентес ĕçе малашне татах та лайăхрах организацилеме пулчĕç.

Х. ЛИСИН.

Оборона фондне

Пирĕн республикăри ĕççыннисем октябрĕн 21-мĕш тĕлне оборона фондне пурĕ 2.090.000 тенкĕ укçан хывнă. Вăл шутран Шупашкар хулинчи ĕççыннисем 447 пин тенкĕ, Канаш районĕ—298 пин, Улатăр—254 пин, Çĕмĕрле—161 пин тенкĕ хывнă.

Медсестрасен курсĕ

ПЕРВОМАЙСКОЕ. Турхан больници çумĕнче медсестрасен курсне организациленĕ. Курсра 15 хĕр вĕренет Вĕсем Октябрьти Социализмлă Аслă революци 24 çул тултаракан уяв тĕлне вĕренсе тухаççĕ.

А. КОСОЙКИН.

Фашизма хирĕçле пословицăсем

Совет халăхĕн пуçĕ çине юнлă чăмăр çĕкленĕ фашизма хирĕç отечественнăй аслă вăрçă пынă 4 уйăх хушшинче чăваш халăхĕн ăс-хакăлĕнчен фашизма хирĕçле пословицăсем (ваттисем каланисем) чылай çуралса тухнине куратпăр. Çак япала чăваш халăхĕн шухăш-кăмăлĕсем Баренцово тинĕсĕнчен Хура тинĕс патне çити тăсăлакан аслă фронтра, урса кайсах малалла хирĕнсе кĕрекен тискер тăшмана хирĕç геройла çапăçакан Хĕрлĕ Çарпа пĕрле пынине кăтартса парать. Пословица, пĕтĕм халăх ăс-хакăлĕнчен çуралса тухнă сăмах, халăхăн шухăш-кăмăлне палăртса тăрать.

Хĕвелтухăçĕнче пурăнакан халăхсем пословицăсене «ăслăх чечекĕсем» теççĕ, англичансем—«опыт çимĕçĕ», грексем—«ăслăх училищи», вырăссем — «пословица—ягодка» теççĕ, чăвашсем— «ваттисем калани вырăнлă», «ваттисен сăмахне çĕлĕке хул хушшине хурса итлеме каланă», теççĕ.

Чăвашсен халĕ шăтса тухнă «ăслăх чечекĕсене» йышлăн пухас ĕçе тытăнайман пулин те, вĕсем чылайăшне куратпăр эпир. Ун çинчен пире Чăвашгосиздат пичете яма хатĕрленĕ фашизма хирĕçле фольклор кĕнекине кĕрекен пословицăсем каласа параççĕ.

Пĕтĕм совет халăхĕ пулăшнипе пирĕн Хĕрлĕ Çар çĕр çинче те, сывлăшра та, шыв çинче те, шыв айĕнче те вăйлăн çапăçса тăшмана шутсăр нумай сухатусем кӳрет, унăн чĕрĕ вăйĕсемпе хĕçпăшалĕсене пĕтернĕçемĕн пĕтерсе пырать. Тăшман çулĕ çинче халăх стена пек пулса çĕкленет. Тăшман хăйĕн малалла ярса пуснă кашни утăмĕшĕнех хăй салтакĕсен пиншер те çĕршер пин пурнăçĕсене парса тӳлет. Пирĕн çĕнĕ пословицăсем хаяр тăшманăн ирсĕр вилĕмĕ çинчен çапла калаççĕ:

«Фашист паян ура çинче, ыран шăтăкра, теççĕ».

«Красноармеец сулнă хĕçе чуллă юпа та чăтаймасть».

«Совет стенине çапăннă тăшманăн пуçĕ саланнă».

«Пуля, ухмах пулин те, фашиста тупатех».

«Урнă фашист пулăпа сахал-тăк — штыкпа тăранĕ».

Хăйсен дневникĕсенче: «пире хамăрăн салтаксен виле тĕмескисем çул кăтартса пыраççĕ» тесе çыракан фашистсен командирĕсем çинчен пирĕн пословицăсем акă мĕн калаççĕ:

«Совет пульлисем фашистсен чинĕсене пăхса тăмаççĕ».

«Фашист паян полковник—ыран покойник».

Тăшман виллисенчен сăртсем пулса пынине кура, халăх çапла каласа кулать:

«Пуйма тухнă нимĕç вилĕм тупнă».

«Фашиста шутсăр хытă аманнă, — пуçне те тупаймасть».

«Таса мар фашиста хăйĕн юнĕпе çуса ятăмăр».

«Çемçешке-çке нимĕç сынни: вилни нумай пулмасть — сывлама чăрăннă та».

Çĕр çине хуйхă, вăрçă, выçлăх, чуралăх илсе килекен фашизма, Гитлера пирĕн халăх хăйĕн пословицисемпе çакăн пек характеристика парать:

«Ăçта Гитлер чунилли — унта сык вилли!»

«Кашкăрăн пĕр юрă пулнă, ăна та пулин Гитлер вăрланă: улать те улать, анчах кĕçех ун шалчи тулать».

«Кашкăр тăранман, фашист вăтанман».

«Кашкăрăн куçĕ картара, фашистăн—арчара».

«Вăрă вăрлать—çурт юлать, Гитлер пырать -- кĕл юлать».

Вăрçă хирĕсенче тата ытти çĕршывсенче мĕн пулса иртнине кашни кунах радио тăрăх та, хаçатсем вуласа та пĕлсе тăракан пирĕн чăваш халăхĕ Берлинри радио суя сăмахсем çаптарнине хирĕç пословицăсем çаптарать:

«Нимĕç каланинче чăнлăх алари шыв чухлех».

«Фашист чăннине çулталăкра та пĕрре çеç калать, вăл та пулин суя тухать».

Гитлер вăрçăра Совет Союзне çĕнтерсен мĕн пулассине пирĕн халăх аван пĕлсе тăрать. Фашизм пирĕн аслă Совет Союзĕнчи мĕнпур халăхсен ирĕклĕхне хăратса тăрать, гитлеризм миллионшар совет çыннисемшĕн — вилĕм, халăхсемшĕн — чуралăх илсе килет. Вăл çĕнтерсен пирĕн çĕре пăч тĕттĕм каç хупласа илнĕ пулĕччĕ. Фашизм пур чухне юн океанĕсем нихăçан та типес çук. Çакна пĕлсе пирĕн совет халăхĕ çĕрĕн телейлĕ садне хуйхă кӳрекенсене çĕр питĕнчен ĕмĕрлĕхех шăлса тасатасшăн. Çавăнпа вăл: «Йытта йытă вилĕмĕ, фашиста фашист вилĕмĕ», тет. Çавăнпа вăл хăйĕн паха ывăлĕсене юнлă фашизма хирĕç çапăçма çак сăмахсемпе ăсатать:

«Тăван çĕршыв сыв пулсан, тăван йăву та пулĕ сан».

«Тăшман умĕнче арăслан пек хаяр пул, сивĕ çил пек çивĕч пул, вут-кăвар пек хĕрӳллĕ пул».

Ĕлĕк «хăраканăн куçĕ аслă», «хăракан валли йытăсем нумай», «хăракан кайăк катаран та хăранă» теме юратнă чăваш халăхĕ халĕ хăйĕн çĕнĕ пословицисенче çапла калать:

«Сехрӳне хăпартиччен, чышкуна хăпарт».

«Гитлер чури пуличчен, чунсăр пул».

Хăйсен ăс-хакăлĕсенчен çавăн пек пословицăсем çуратса кăларакан халăхсене фашизм çĕнтереймĕ.

Отечественнăй аслă вăрçăн хĕрӳллĕ кунĕсенче çуралнă пословицăсем, истори валли паха материал пулса юлнисĕр пуçне, тăшмана хупăрласа вилĕм кӳме пулăшакан аça-çиçĕмех пулса тăраççĕ.

ИВАН МУЧИ.

КĔРХИ КУНСЕМ

(Юлашки, пуçламĕшĕ 3-мĕш страницăра)

Вăл хайхи хуртсене тĕтĕрмелли вĕркĕче сĕтел çине кăларса хучĕ, Петр Кузьмин еннелле пăхса:

— Ку камăн вĕркĕчи?—терĕ.

Лешĕ пуçне пĕксе, хуллентерех хăйлатса тухакан сассипе:

— Манăн,—терĕ.

Вара пыл вăрлама кам килни те палăрчĕ...

Çапла каласа кăтартрĕ те мучи кăшт тăхтаса тăчĕ. Унтан каллех сăмах хушрĕ.

— Миçе вĕлле илес тетĕн çак эсĕ?

— Пĕр çирĕм илес тетĕп-ха.

— Колхоз валли илетĕн-и мĕн?

— Колхоз валли çав. Колхоз председателĕнче ĕçлетĕп-ха та. Арминчен таврăнсанах колхоз председательне суйласа лартрĕç те, ĕнтĕ кăçалхипе виçĕ çул ĕçлетĕп.

— Анну пурăнать-и-ха сирĕн?

— Анне пурăнать-ха. Ĕçлеме пултаракан ĕçсене хăех тăвать, колхоз ĕçне те тухкалать. Кăçал хуллен ĕçлекелесех пĕр сакăрвун ĕç кунĕ турĕ.

Çак вăхăтра Кĕтерне вăрмантан кăмпа татса килчĕ. Вăл кĕрсен пӳрт пĕр вăхăтлăха шăп пулчĕ.

Кĕтерне хăйĕн кăвак куçĕсемпе Никанор çине тинкерсе пăхса илчĕ, анчах паллаймарĕ.

Ашшĕ ăна:

— Палла, ĕлĕк чух хамăр патна çаплах пыратчĕ вăл,—терĕ.

Никанор чăтса тăраймарĕ:

— Эпĕ хатарисем, Упакассем пулатăп,—терĕ.

Кĕтерне Никанор çине тепĕр хут тинкерсе пăхрĕ те:

— Эсĕ пирĕн ялта пĕр вунвиçе-вунтăватă çул каярах кĕтӳ кĕтсе çӳренĕ Никонор пулмастăн-и?—терĕ.

— Çавă пулатăп-ха.

— Эсĕ тасалса, хӳхĕмленсе, паллаималла марах пулса кайнă.

Якку мучи те калаçăва хутшăнчĕ:

—Халь вăл хăйсен ялĕнче колхоз председателĕнче виçĕ çул хушши ĕçлетĕп, тет, колхоза валли хурт вĕллисем илмешкĕн шырама тухрăм, тет. Пирĕн колхоз пĕркун пĕр çирĕм вĕлле сутас пек калаçатчĕ, халь мĕнле, сутаççĕ-и, эсĕ пĕлместĕн-и?

— Пĕлетĕп-çке, сутаççĕ.

— Вăт-вăт, апла ман кунта кĕни питĕ майлă пулчĕ,—терĕ Никанор.

Çак вăхăтра Якку мучи чĕлĕмне чĕртсе тулалла тухса кайрĕ.

Кĕтерне ашшĕ тухса кайсан çупа ăшалама кăмпа çуса тасатма пуçларĕ.

— Кĕтерне!—терĕ Никанор,—эпĕ сирĕн ялта кĕтӳ çӳренĕ чухне эсĕ пуканелле вылякан пĕчĕк хĕрача кăначчĕ, халь пысăкланса, илемлĕ хĕр пулса çитĕннĕ. Эпĕ сана ӳссен качча илетĕп тесе вăрçтараттăмччĕ. Астăватăн-и?

— Астăватăп-çке. Ухмах пулнă çав.

Никанорпа Кĕтернен чĕрисем пĕр-пĕрне килĕштерчĕç. Вĕсем халех пĕр-пĕринпе çывхарчĕç.

* * *

Никанор çĕр касма юлчĕ. Вăл шухăшсем кăшăлласа илнипе нимпле те çывăрса каяймарĕ. Çĕрĕпех Кĕтерне çинчен шухăшласа, ун çине пăхса выртрĕ.

Çурçĕр иртсен, пӳрт çенĕкĕ умĕнче Роландпа Пулкан питĕ хыттăн вĕллесем хушшине вĕрсе кайрĕç, унтан, вĕрме пăрахса, тем çухăрашнă сасăпа каялла чупса килчĕç. Каялла чупса килсен иккĕшĕ те сиксех вĕрме пуçларĕç. Никанор, йытăсем вĕрнине сăнас шутпа, выртнă çĕртен тăрса чӳречерен тулалла тинкерсе пăхрĕ.

Таçта лере, самăй карта кĕтессинче ларакан пĕр вĕллене икĕ упа тапăнни уйăх çути витĕр лайăхах курăнса кайрĕ. Никанор Кĕтерне выртнă çĕре пычĕ те, ăна хуллентерех лăкаса:

— Кĕтерне, тăр-ха, тăр!—терĕ.

Кĕтерне сиксе тăчĕ. Ашшĕ те вăранчĕ.

Вĕсем виççĕшĕ те чӳречерен пăхрĕç. Упасем пĕр вĕллине ватса, иккĕмĕш вĕллине ватма пуçланă. Тулта Роландпа Пулкан çаплах хавлатса сиксе вĕреççĕ.

— Вĕллесене сыхласа хăварас пулать, унсăрăн вĕсем пĕтĕмпех çĕмĕрсе пĕтереççĕ,—терĕ те Никанор, тула хуллен тухса пӳрт хыçĕпеле карта тулашне кайрĕ. Унтан упасем сисиччен çывăхри юман çине хăпарса кайрĕ. Якку мучи çенĕх умне тухса, пĕр пуш вĕлле çине пăшалне хурса, упасем еннелле тĕллерĕ. Никанор юман çине хăпарса лайăх вырнаçса ларчĕ те, пĕр упин çамкинчен тĕллесе курокне туртрĕ. Пăшал каçхи шăп вăрмана янратса илчĕ. Хайхи пăшал сасси янранă хыççăн пĕр упи кăшкăркаласа икĕ ура çине тăчĕ, унтан ӳпĕнсе кайса ӳкрĕ. Тепĕр упи тарăхнипе вĕллене малти урисемпе çӳлелле çĕклесе çавăрса çапрĕ. Анчах Никанор çав вăхăтра ăна та персе ӳкерчĕ. Вара Никанор юман çинчен анса хайхи упасем патне пычĕ те хаваслă сассипе:

— Кĕтерне! Килĕр кунта, вăрă-хурахсем вилнĕ,—терĕ.

Якку мучи Никанор патне чупса пырса, темĕн калаçса ыталаса илчĕ. Кĕтерне çав тери савăнăçлă кăмăлпа хумханса пăхса тăчĕ.

* * *

Тепĕр кун ирхине ирех тăрса, Никанор ĕнер тытнă кайăк кăвакалĕнчен яшка пĕçерсе çирĕç те, Никанорпа Кĕтерне Чучукассине кайма тухрĕç.

Вĕсем вăрман витĕр пĕр ансăр сукмакпа улăха тухрĕç, унтан урапа çулĕ çине тухса, иккĕшĕ юнашар утма пуçларĕç.

Вĕсем нумайччен хăйсен ачалăхĕ çинчен калаçса пычĕç. Ял патне çитерехпе Никанор сăмаха урăх çулпа ячĕ.

— Эсĕ, Кĕтерне, çав тери манăн кăмăла кайрăн. Ман пĕтĕм ăшри кăмăл сан çинелле туртăнать... Анчах вăл, паллах, санăн ирĕк. Мĕн çинчен сăмах пынине эсĕ туятăн ĕнтĕ...

Кĕтерне ăнланчĕ. Вăл Никанор çине ăшшăн кулса пăхса илчĕ.

— Туятăп, анчах чăнласах калатăн-и эсĕ хăвăн шухăшна?

— Чăнласах...

Никанор хăйĕн юлташĕн аллине хытă чăмăртарĕ.

* * *

Тепĕр икĕ кун иртсен, Никанорпа Кĕтерне Упакасси колхозĕ валли çирĕм вĕлле хурт илсе кайрĕç. Чучукассинчи колхоз правленийĕ Кĕтернене ĕмĕрлĕхе усă курма виçĕ вĕлле хурт парнелерĕ.

...Халĕ Кĕтерне Упакасси колхозĕнчи утар заведующийĕ пулса ĕçлет. Никанор вăрçăра. Упасем утара çĕмĕрсе кĕнĕ пек пирĕн çĕршыв çине тапăнса кĕнĕ фашистсене хирĕç вăл хăйĕн вăйне шеллемесĕр çапăçать.

П. КОМИССАРОВ.

Ответлă редактор **В. Я. ЯКОВЛЕВ.**

РЕДАКЦИ АДРЕСĔ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом печати. ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторăн — 0—67, редактор заместителĕн — 3—97, редакци секретарĕн — 4—40, пропаганда пайĕн — 4—97, парти пурнăç пайĕн — 7—97, ялхуçалăхĕпе промышленность пайĕсен — 0—88, çырусемпе рабселькорсен пайĕн — 2—30, дежурнăйăн — 6—23, «Ленин çулĕпе» журналăн — 0—85, издательство конторин—6—23.

НТ 6561. Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии при СНК ЧАССР, Заказ № 490. Ф. б. 58×84 п. л.